Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ 449 ΙΩ. ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗ

ΙΩΑΝΝΗΣ Κ. ΒΗΧΑΣ
ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΑ

ΕΚ ΤΩΝ ΤΟΥ Μ. ΚΡΟΥΣΙΟΥ (ΤΥΒΙΓΓΗΣ) ΕΚΔΟΣΕΩΝ

II

ΚΥΡΙΑΙ ΠΗΓΑΙ

Codex Tubingensis	Mh 466 t. I—VIII.
2) *Martini Crusii*	Turcograecia, Basileae, 1584 fol.
» »	Germanograecia » » »
» »	Οὐράνιον Πολίτευμα: Tubingae, 1578 et 1588 4°.
» »	Ἄλλα ἔργα ἐν οἰκείᾳ θέσει.
1) *Acta-Scripta*	Theologorum Wirtembergentium et Patri C/poleos D. Hieremiae... Wirtembergae, 1584 fol.
Gerlach St.	Türk Tagebuch.. Franckfurth a Mayn, 1674, fol.
Legrand E.	Notice Biographique sur I. et Th. Zygomalas, Paris, 1889.
Mystakides	Notes sur M. Crusius, ses oeuvres... R. E Grecques 1898.
»	Excerpta Crusiana, Jena, 1915.
Μυστακίδου	Ἔργα ἐν οἰκείᾳ θέσει... σημειούμενα.
Paulus-Schnurrer	Orationum Academicarum historiam Lit... Theologicam et Orientalem... Delechis posthumus, Tubingae, 1828.

Αἱ παρενθέσεις ( ) δηλοῦσιν ἐξηγήσεις.
Αἱ γονιώδεις [ ] » συμπληρώσεις, διορθώσεις.

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

§ 1. Προβαίνων νῦν εἰς ἕτερον μέρος ***Βιβλιογραφικῶν Μελετημάτων*** ἐπί τε τῶν ἐκδόσεων τοῦ φιλέλληνος τῆς Τυβίγγης καθηγητοῦ ***Μαρτίνου τοῦ Κρουσίου*** † 1607) καὶ τῶν χειρογράφων αὐτοῦ [1],

1. Ἐδημοσίευσα τοιαῦτα μετ' ἀνεκδότων ἐν τῷ περυσινῷ τόμῳ τῆς ***Θεολογίας*** (1929) σ. 198—215.
Ἐπίσης ἐν τῇ ***Ἐπετηρίδι τῶν Βυζ. Σπουδῶν*** τοῦ παρελθόντος ἔτους (1929) σ. 216-233-ὑπὸ τὸν τίτλον «***Βιβλιογραφικὰ Σημειώματα***».

Θεολογία Η΄-1930

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

περιώρισα πολὺ τὸν κύκλον αὐτῶν κατ' ἀνάγκην εἰς τὰ κυριώτερα, διότι ἡ ἐπ' αὐτῶν μελέτη καὶ ὁ πρὸς ἐκδεδομένα καὶ ἀνέκδοτα καὶ ἄλλα σχετικὰ παραλληλισμὸς δέονται χρόνου πολλοῦ καὶ κόπου οὐκ ὀλίγου· καὶ δὴ καὶ μελέτης ἐκ νέου οὐ σμικρᾶς καὶ λεπτολόγου, εἰς ἣν ἐνταῦθα ὢν καὶ θέλων ἀκόμη ἀδυνατῶ πλέον ἵν' ἀποδυθῶ. Στερούμενος βιβλίων πρὸς ἔλεγχον ἢ πρός τινα ἀκρίβωσιν ἐστενοχωρήθην εἰς μερικά που σημεῖα, ἀλλὰ καὶ πάλιν οὐδὲν ἀμάρτυρον ἀείδω. Ἐὰν δέ που ὑπ' ἀμφιβολίας τινὸς συνειχόμην, συνεκρατούμην καὶ τὸ πρᾶγμα μετὰ παρρησίας τοῖς ἀναγνώσταις ἀνεκοινούμην, ὡς εἴθισταί μοι. Οὐχὶ ἐκ τῶν λόγων ἔργα κρίνειν, ἀλλ' ἐκ τῶν πράξεων τοὺς λόγους, λέγεται σοφῶς καὶ σαφῶς.

§ 2. Δημοσιεύων ἐν τῇ ***Θεολογίᾳ*** μελέτην μου ἐπὶ ἀνεκδότου Λόγου τοῦ Ζυγομαλᾶ ***Ἰωάννου***, τοῦ ἐν τῇ ***Παμμακαρίστῳ*** ἐκφωνηθέντος ὑπεσχόμην [1] ὅτι θὰ ἐπανέλθω ἐπὶ τῇ ἀνελίξει σημειωμάτων ἐπὶ βιβλίων τοῦ ***ἀκουράστου*** εἰς τὸ γράφειν καὶ ***ἀκορέστου*** πρὸς ἐκμάθησιν τελειοτέραν τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς—τῆς κοινῆς καὶ δημοτικῆς φωνῆς, ***ἑλληνορωμαίου*** διδασκάλου τῆς Τυβίγγης. Ἐξετάζων π. χ. τὴν ἔκδοσιν τοῦ ***Οὐρανίου Πολιτεύματος***, μικράν τε καὶ μεγάλην (1578 καὶ 1588) ἐμπίπτω εἰς νεωτέρας ἐπιστολὰς ***ἀνεκδότους***, αἵτινες ἐν οἰκείῳ μέρει καὶ ***προσ-παρατίθενται***. Ὁ Κρούσιος ***διδάσκων τὴν παλαιὰν ὧδε φωνήν***, ὡς γράφει, καὶ διὰ τὴν νεωτέραν ψυχῇ τε καὶ σώματι ἐνδιαφερόμενος συνάπτει ἀλληλογραφίαν πρὸς τὸν Θεὸς δοτον αὐτοῦ φίλον, τὸν ***Θεοδόσιον Ζυγομαλᾶν*** καὶ πρὸς τὸν ***Συμεῶνα τὸν Καβάσιλαν***, εἰς ὃν καὶ ἓν τῶν εἰς ΚΠολιν ἀποσταλέντων ἓξ ἀντιτύπων, τῆς ***Αὐγ. Ὁμολογίας*** πρὸς ἐπίδοσιν παραγγέλλει καὶ ἡμιταλλήριον, «***μικρὸν νόμισμα φιλικοῦ ἀσπασμοῦ χάριν***» στέλλει [2], δι' ὃ ὁ Καβάσιλας ἐν τῇ πρὸς αὐτὸν ἀπαντήσει αὐτοῦ μετὰ λεπτότητος παρατηρεῖ παρέλκον ἦν τὸ τοῦ νομίσματος.» [3], ἧτο δὲ ἡ ἀπάντησις ἐκείνη ἡ «περὶ διαλέκτων», ἡ σπουδαιοτάτη, διότι ὁ Καβάσιλας, συμβουλεύων τῷ Κρουσίῳ κατέληγεν «αὐτὸς δέ, μίαν καὶ «μόνην μαθών, ἣν καὶ ἡμεῖς, ἁπάσας καλῶς εἴσῃ» [4].

§ 3. Ὁ Κρούσιος ἅμα μαθὼν ἐκ συστάσεως τοῦ ἐξ Ἰταλίας ἐπα-

---

1. 1928 σ. 238-289 καὶ 294 ἢ σ. 26,27 τῶν ἰδιαιτέρων.
2. Turcograecia, σ. 457. Ἐπιστολὴ τῆς 27 Μαΐου 15,77.
3. » σ. 460.
4. » σ. 462. Ἐπιστολὴ τῆς 13 Φεβρ. 1578.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

νελθόντος ἄλλοτε μαθητοῦ αὐτοῦ ***Ἰωάννου τοῦ Μέλανος*** [1]. τὰ περὶ ***ἀρετῆς καὶ λογιότητος τοῦ*** Καβάσιλα καὶ τὰς ἐπιθυμίας αὐτοῦ ὅπως καὶ εἰς Γερμανίαν ἔλθῃ, ἀλλ' ὅτι ἕνεκα πτωχείας καὶ ἐκ Παταβίου εἰς ΚΠολιν ἐπανῆλθε λυπεῖται ἐπὶ τούτῳ, θλίβεται καὶ πρὸς αὐτὸν γράφει ***πρῶτος***: «εἰ δὲ τότε, ὅτε ἐν Παταβίῳ ἔτι ἦτε, σὲ ἤδειν... ἀσμένως ἂν εἰς Γερμανίαν ἦλθες». Θὰ ἐκράτει ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ ἐπὶ ἑξάμηνον, ἢ καὶ πλέον «μαθησόμενος ἐκ τῆς μετ' αὐτοῦ συνουσίας τὴν »σήμερον μιξοβάρβαρον Γραικὴν γλῶσσαν ἐπὶ μᾶλλον» καὶ μάλιστα ἐλπίδας αὐτῷ παρεῖχεν «ὅτι ἀναμφιβόλως ἐντεῦθεν, ἐκ Τυβίγγης δηλονοῦν—ἄλλην καὶ βελτίω, πρόνοιάν σου ὁ Θεὸς ἐποιήσατ' ἄν...» Ἀλλὰ νῦν εὑρίσκεται ἐν ΚΠόλει ἀπὸ τοῦ παρελθόντος ἔτους, καὶ οὐ κακῶς διῆγεν. Ἐκ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης, γνωστῆς ἤδη, διακρίνομεν ὅτι ὁ Καβάσιλας κατὰ τὸ 1576 ἦτο ἐν ΚΠόλει [2].

§ 4. Ἀνακαταλέγων τὰ σημειώματά μου ἀπήντησα ***δύο*** ἔτι ἐπιστολὰς τοῦ Κρουσίου πρὸς τὸν Καβάσιλαν ***ἀνεκδότους***, τὴν μὲν τῆς 20ῆς Μαΐου τοῦ 1585, τὴν δ' ἑτέραν τῆς 30ῆς Νοεμβρίου τοῦ ἐπιόντος ἔτους 1586. Εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τούτων παραπέμπω τὸν ὑπομονητικὸν ἀναγνώστην τῶν γραμμῶν τούτων, ἵνα μὴ ἐκτείνωμαι. Ἡ ***πρώτη*** τούτων εἶναι ἀπαντητικὴ εἰς ἐπιστολὴν τοῦ Καβάσιλα γραφεῖσαν τῇ πρώτῃ τοῦ ἔτους τοῦ 1585 [3], ἡ δὲ ***δευτέρα*** ἐπαναληπτικὴ παραπόνων, διότι δὲν ἀξιοῦται ἀπαντήσεων. Ἐν ἀμφοτέραις ὁ καλὸς Κρούσιος ἐρωτᾷ περὶ τοῦ ***Φροντιστηρίου*** (τοῦ πατριαρχικοῦ), ἤτοι ***«τῶν σῶν Διδασκαλείων· πῶς προχωρεῖ»*** ; Προδήλως ὁ λόγος περὶ τῆς Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς, ἥτις ἐπὶ Ἱερεμίου τοῦ Τρανοῦ ἤκμαζεν, ὡς ἄλλοτε ἔγραψα [4].

Ὁ Καβάσιλας κατῆλθεν ἐξ Ἰταλίας εἰς ΚΠολιν καὶ ἐγκατεστάθη ἐν τοῖς Πατριαρχείοις κατὰ Μάϊον τοῦ 1576. Ὁ Γερλάχιος ἀναφέρει ὅτι καθ' ἣν ἡμέραν (27 Μαΐου) ἐπισκέψατο τὸν πατέρα Ζυγομαλᾶν ἐγνώρισε προσελθόντα εἰς τὰ πατριαρχεῖα τὸν Καβάσιλαν (den Mönch Simeon), ὅστις πρὸ 4 ἢ 5 ἡμερῶν ἐκ Παταβίου ἀφίκετο (erst vor 4 ober 5 Tagen zu C)pel angelanget), ἀλλαχοῦ δὲ ὅτι καὶ quae-

---

1. Ὅρα : Περὶ τούτου ἐν ταῖς ὑποσημειώσεσι τῆς πρώτης ***ἀνεκδότου*** ἐπιστολῆς τοῦ Κρουσίου πρὸς τὸν Καβάσιλαν κατωτέρω.

2. Turcograecia, 457.

3. Ταύτην δὲν ἀνεῦρον ἐγὼ τοὐλάχιστον.

4. Ἐπὶ τῇ 25ετηρίδι Κόντου (1893) σ. 137 κ. ἑ. Ἐμὰ Germanograeca, σ. 35, ἐπίσης ὀλίγα ἐν «Ἰ. Ζυγομαλᾶ Ἀνεκδότῳ Λόγῳ» ***Θεολογίας***, 1928.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

stiones Theologicas αὐτῷ πρὸς ἀπάντησιν ἔδωκε, καὶ ἀσθενοῦντα ἄλλοτε (1577, Ἰουλίῳ) ἐπεσκέψατο [1].

§ 5. Ὁ Κρούσιος μετὰ πικρίας παραπονεῖται ὅτι **καὶ τὸν Κύπριον Λεόντιον**, ὅστις καὶ εἰς Τυβίγγην παρεγένετο [2] μαθήμασι δὲ καλοῖς κεκοσμημένος» ἦτο, δὲν ἠδύνατο ἵνα κρατήσῃ παρ' αὐτῷ, διότι ἐκ τῶν πλουσίων δὲν ἦτο. Εἰς **ἀνέκδοτον** σημείωσιν, ἣς ἄλλοτε ἐμνημόνευσα, νῦν δὲ ὅλην ἀμέσως κατωτέρω εἰς φῶς φέρω, θεωρεῖ **ἐκ Θεοῦ τιμωρίαν**, τὴν ἐν Στουτγάρδῃ ἐγκατάστασιν τῶν Ἰουδαίων «διότι » οὔποτε ἠθέλησαν οἱ τῆς Στουκαρδίας ἐκκλησιαστικοί, ἀγαθοὺς Ἕλ-» ληνας ἐν Τυβίγγῃ πόλει, ἢ στιπενδίῳ τρέφεσθαι... **Νῦν οὖν** Ἰου-» δαίους εἰσδέχεσθαι ἀναγκάζονται [3]». Παραπονεῖται ὅτι οὔτε τὸν **Θεοδόσιον**, οὔτε τὸν **Λεόντιον**, οὔτε τὸν **Καβάσιλαν** ἠδύνατο ἵνα ἔχῃ παρ' ἑαυτῷ ἐπί τινα καιρόν, διότι οἱ ἁρμόδιοι ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ δὲν ἐβοήθησαν αὐτῷ,—περιωρίζετο δὲ εἰς ἁπλοῦν ὀλιγοήμερον φιλοξενίαν καὶ ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ τῶν σπουδαιοτέρων, ζητείας ἕνεκα, εἰς αὐτὸν προσφευγόντων, ἐξ ὧν καὶ ὠφελίαν τινὰ περὶ τῆς γλώσσης ἐνόμιζεν ὅτι θὰ προσεπορίζετο [4].

Ἡ σημείωσις αὕτη ἰδίᾳ χειρὶ τοῦ Κρουσίου ἐν σ. 680 τοῦ VI r: τῶν **Ἀπομνημονευμάτων** αὐτοῦ γεγραμμένη κατὰ τὴν 24 Μαρτίου Die ♀ nubilo et humido (=ἡμέρᾳ, δῆλα δή, παρασκευῇ, νεφελώδει καὶ ὑγρᾷ) τοῦ 1598 ἔχει ὡς ἑξῆς:

∴ ***Ἰουδαῖοι τῇ Στουκκαρδίᾳ*** *ἐνοικίζονται: πλείους τοῦ ἐμπορίαν ἐκεῖ ποιεῖσθαι: οἱ δὲ αὐλικοὶ κήρυκες ἀντιδημηγορεῖν λέγονται: καὶ τὸ ἐκκλησιαστικὸν συνέδριον καὶ ὁ* ***Ὀσίανδρος Λουκᾶς*** [5] *διὰ γραμμά-*

1. Türk. Tagebuh — Ἐν Φραγκφούρτῃ 1674. μέγα σχῆμ. δίστηλον, ἐν σελ. 200, 234,363...

2. Ὅρα : τὰ ἐπὶ τῇ 25ετηρίδι τοῦ **Κόντου** ἀνακοινωθέντα ὑπ' ἐμοῦ ἐν τῷ Ἐπιμέτρῳ σ. 157, Ἀθήναις, 1893,88.

3. **Ἐπετηρίδος** Βυζ: Σπουδῶν 1928 σ 137 ἐν τῇ «περὶ Λασκάρεων, πραγματείᾳ μου.

4. Mystakidès. Excerpta Crusiana· παρὰ Schäfer, Forschungen, Jena, 1915 σ. 519 ἢ τῶν ἰδιαιτέρων σ. 11.

∴ Ὁ Κρούσιος ἐν τῇ ᾤᾳ κοκκίνῃ μελάνῃ γράφει : **«τὸ περιτετμημένον γένος»**. Ὅρα § 20.

5. Ὁ Ὀσίανδρος **Λουκᾶς**, ὁ πρῶτος τοῦ **Ἀνδρέου** Ὀσιάνδρου. καγκελλαρίου τοῦ πανεπιστημίου υἱός, ἦτο ἱεροκῆρυξ τῆς Αὐλῆς ἀγαπώμενος πολὺ ὑπὸ τοῦ μ. δουκὸς Λουδοβίκου, ἀλλὰ διαφωνήσας διὰ τὴν κάθοδον τῶν Ἑβραίων πρὸς τὸν διάδοχον τοῦ Λουδοβίκου, τὸν **Φριδερῖκον** τῷ 1598 ἀπεχώρησεν. Ἐν σ. 726 τοῦ τόμου τούτου ὁ Κρούσιος σημειοῦται : Dicitur D. D.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

των ἀντιπράττειν· φόβος οὖν ἐπαναστάσεως. Ὁ Θεὸς ἡμᾶς ἐλεείη. Θέλουσιν οἱ περὶ τὸν κρατοῦντα, ἐκείνους μὴ κληθῆναι Ἰουδαίους, ἀλλ' ***ἑβράϊσχε Καουφλέϊτε****· δέδια δ' ἔγωγε, μὴ ταῦτα ἐστὶ θεία καταδίκη· οἱ γὰρ Στουκκαρδίας ἐκκλησιαστικοὶ οὔποτε ἠθέλησαν Ἕλληνα (κύριον* ***Θεοδόσιον*** *καὶ κύριον ὕστερον* ***Λεόντιον,*** *ἐὰν ἐλθεῖν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν ἡμῶν: οὓς ἐγὼ δεχθῆναι ἐπὶ μαθήσει καὶ τοῦ Εὐαγγελίου παρὰ τοῖς Ἕλλησι διακηρύξει, διὰ γραμμάτων ἐδεόμην) οὔποτε ἤθελον, φημὶ ἀγαθοὺς ἄνδρας Ἕλληνας ἐν* ***Τυβίγγης*** *πόλει ἢ στιπενδίῳ, τρέφεσθαι: καὶ οὐδέποτε τὸν* ***Στέφανόν μου τοῦ Ἐνιαυτοῦ,*** *τὴν ποστίλλην (τὸ κλεινὸν ἔργον τοῦ Θεοῦ, τὸ ψυχωφέλιμον, τὸ τοῖς Ἕλλησι χρησιμεῦσον ἂν πᾶσιν ἤθελον οὔποτε βοηθείας, ἢ χορηγίας, ἢ συμβολῆς ἀξιῶσαι, ἀλλὰ ἀπερράπισαν, καίπερ ὑπὸ τῶν Βιτεμβέργης θεολογων (κυ* ***Οὐννίου*** *καὶ κυ* ***Γεσνέρου*** *κλπ.) μαρτυρίᾳ λαμπρᾷ συνεσταλμένην: Νῦν δὲ* ***Ἰουδαίους*** *εἰσδέχεσθαι ἀναγκάζονται. Ἐγὼ οὖν ἐκφεύξομαι τό: κατάρατος, ὁ τὸ ἔργον τοῦ Κυ ῥαθύμως ποιῶν· τί αὐτοὶ ἐποίησαν».*

Ἂς προσθέσω δὲ καὶ τάδε: Ἐπειδὴ διὰ τὴν ἐν τοῖς Πανεπιστημίοις διδασκαλίαν τῆς ***ἑβραϊκῆς*** γλώσσης λόγος τις ἐγένετο ἕνεκα τῆς τῶν Ἑβραίων οὐχὶ καλῆς φήμης καὶ δὴ τῆς δυσσεβείας αὐτῶν, οἱ τῆς Τυβίγγης θεολόγοι οἱ μετὰ τῶν ἡμετέρων ἐν ΚΠόλει πατριαρχικῶν περὶ τῆς τοῦ Λουθήρου διδασκαλίας συζητοῦντες οἱονεὶ ἀπολογούμενοι ἐν τῇ τρίτῃ πρὸς τὸν πατριάρχην Ἱερεμίαν ἀπαντήσει αὐτῶν [1] ἐν ἰδίᾳ μικρᾷ § λέγουσι ἐν ἄλλοις καὶ τὰ ἑξῆς: «οὐδὲ τόπος αὐτοῖς »οἰκεῖν ἐν ἡμῖν συγχωρεῖται τήν τε δυσσέβειαν αὐτῶν εἰς τὸ δημό»σιον βιβλία ἐκδοὺς ὁ πάνυ διδάσκαλος ***Λουτὴρ*** [Λούθηρος] σοφῶς »τε... ἀνεσκεύασε... οὐδ' αὖ τὰς τῶν Ἑβραίων πλάνας, οὐδεὶς ἂν διὰ »τὸ ἡμᾶς τῆς Ἑβραΐδος διαλέκτου γνῶσιν ἔχειν, ἡμῖν εὐλόγως ἀνα»θείη. Οὐδαμῶς γὰρ τὰς ἀτόπους αὐτῶν δόξας καὶ τὴν ἀπιστίαν, ἀλλὰ »τὴν γλῶσσαν μόνον ἐμάθομεν; ὃν τρόπον καὶ τὴν ἑλληνίδα ἐκ... »συγγραφέων μανθάνοντες, οὐδαμῶς κατὰ τοῦτο τὴν τῶν ἐθνικῶν »ἀσέβειαν ἀσπαζόμεθα».

Διό, ἐπιλέγουσιν οἱ θεολόγοι τῆς Τυβίγγης, «οἱ τοίνυν παρ' ὑμῖν

Lucas Osiander, quia contra Judaeos ad principem nostrum scripserit acriter, Abbatiam suam Adelbergia expulsus est... (Mai 12, die Φ=δηλαδὴ παρασκευῇ. Διὰ τὴν ἔριδα ὅρα Lex. d. Allg. Deutsche Biographie σ. 494 τοῦ 24 τόμου. Ἀνακληθεὶς † κατὰ Σεπτέμβρ. τοῦ 1604.

1. Acta et Scripta Theologorum Wirtemberg: et Patr... Hieremiae.., Witebergae, 1584 μέγα σχῆμα δίστηλον ἑλληνιστὶ-λατινιστὶ σ. 377-78.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

»τὴν διδασκαλίαν καὶ ὁμολογίαν ἡμῶν ἐνδιαβαλόντες, ὡς ἐξ Ἑβραίων »τὰς ἀφορμάς λαβοῦσαν, οὗτοι ἀναιτίους ἡμᾶς ἠδίκησαν».

§ 6. Ἐπὶ τοῖς παραπόνοις τοῦ Κρουσίου διὰ τὴν ἐν γένει σιγήν, ἣν κρατοῦσιν οἱ ἐν ΚΠόλει, καὶ αὐτὸς ὁ Καβάσιλας, ἐν τῷ μεταξὺ ὁ τελευταῖος οὗτος γράφων ***τῷ καὶ ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς ἀρίστῳ διδασκάλῳ*** ἐν ἐπιστολῇ, ἧς ἀπόσπασμά τι ἐν τῇ *Turcograecia* εὗρον, λέγει: «καίπερ ἀργαλέον σοι δοκῶ, τοσοῦτον χρόνον μὴ γεγραφώς... »ἀλλὰ τὸ πᾶν οὐκ ἐμόν· τοῖς συμβᾶσι καὶ πολυτρόπως ἐν τούτοις τοῖς »χρόνοις ἀτυχήμασι. ***Φιλεῖ γὰρ τὰ τῶν Γραικῶν τὰ τοιαῦτα:*** πρὸς »τὸ χεῖρον καθείργοντα τῇ κοινῇ (φεῦ) δυστυχίᾳ τοῦ γένους καθορμώμενα».

Αἰτιολογεῖται λοιπὸν ὁ Συμεών, συγγνώμην αἰτεῖται καὶ ἐπιλέγει «τῇ σῇ δὲ λογιότητι μελήσει, εἰ ρᾷον, ὡς ὑμᾶς με ἀφίξεσθαι καὶ ***σὺν »ὑμῖν*** μένειν» [1].

Ὑπὸ τὴν αὐτὴν μάλιστα ἡμερομηνίαν (Μαρτίου, Θ) ἀπὸ τοῦ πατριαρχείου γράφων: τῷ ἐν Θεολογίᾳ ἀρίστῳ ***Στεφάνῳ τῷ Γερλαχίῳ***, ἀφοῦ ἐπανορθοῖ ὀνομάζοντα αὐτὸν ***ἀνταγωνιστὴν*** ἀντὶ ***συναγωνιστήν:*** διότι ἀμφότεροι ***τῇ ἀληθείᾳ, ὡς οἷον τε, προσεξειργάσθημεν*** —συνειργάσθησαν ἐν ΚΠόλει—ἐπανέρχεται εἰς τὴν ἔκφρασιν τῆς ἐνδομύχου ἐπιθυμίας αὐτοῦ· «εἴπερ ἐστὶν ἐν ὑμῖν, τοῖς εὖ τὰ τῶν Ἑλλήνων »φρονοῦσιν, ἐμὲ ζήσειν, ***ὡς ὑμᾶς ἀφιξόμενον».***

Τίνα ἄραγε ἦσαν τὰ κωλύσαντα τοὺς ἐν ΚΠόλει ἵνα σιγὴν τηρῶσιν; Εὐνόητα μὲν ἀλλὰ καὶ ἐξετάσεως καὶ ἀνακρίσεως χρήζοντα.

§ 6 α. Εἶχον τἀνωτέρω ἕτοιμα πρὸς τύπωσιν, ὅτε ἐδεξάμην ἐκ Βαρσοβίας, τῆς κλεινῆς πρωτ: τῆς Πολωνίας, τίμιον δῶρον τοῦ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς πόλεως ταύτης νεωστὶ ὁρισθέντος ἐπιμελεστάτου καθηγητοῦ κ. Ἀλεξάνδρου Turyn, τὸ 9ον τεῦχος ***Φιλολογικοῦ Ἀρχείου*** (Archivum Filologiczne Nr 9) τῆς Πολωνικῆς Ἀκαδημείας. Τοῦτο τυπωθὲν ἐν Κρακοβίᾳ μόλις πρὸ μηνὸς πληροῖ ἀξιοσπούδαστον συγγραφὴν τοῦ κ. Turyn ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν de Aelii Aristidis codice Varsoviensi atque de Andrea «Taranowski et de Theodosü Zygomala» ἤτοι παριέχει περιγραφὴν τοῦ κώδ. τοῦ ***Ἀριστείδου***, ὅν ὁ Ζυγομαλᾶς ἐδωρήσατο, ὡς ὑπογράφει, τῷ ***ἐκλαμπροτάτῳ πρέσβει*** (τῆς Πολωνίας) ***κυρίῳ Ἀνδρέᾳ Νταρανόσκη***, κατὰ τὸ ***αφοθ´ ἔτος,***

1. Turcograecia, σ. 103. Ὅρα μοι ὅμως ὅτι καὶ ὁ Θεοδόσιος εἰς τὴν αὐτὴν ὑπέπεσε σύμπτωσιν ὀνομάζων *ἀνταγωνιστὴν* τὸν Συμεών.— ***Αὐτόθι*** σ. 95 καὶ Legrand, Notice Biogr. σ. 166, (ἔτους 1581) Μαρτ. α´.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

[ἐν ΚΠόλει], **τὰ κατὰ** Ταρανόφσκην, τὸν παρὰ τῇ Πύλῃ πρεσβευτὴν 1, καὶ τελευταῖον **τὰ κατὰ** τὸν Θ. Ζυγομαλᾶν et dessubscriptionis Varsoviensis tempore ac de Th. Zygomalae chirograpius. Ἐργασία ἀκριβεστάτη, ἔρευνα πηγῶν μοναδική,—παραβολὴ χειρογράφων καὶ τῆς ὑπογραφῆς ἐν ἰδίοις προσηρτημένοις ἐκ κωδίκων φωτοτυπίαις ***πέντε,*** καὶ ἐπεξεργασία τῶν ***τριῶν*** τούτων θεμάτων τοῦ περιεχομένου προκαλοῦσα συγχαρητήρια εἰλικρινῆ καὶ συστάσεις εἰς τοὺς ἐνδιαφερομένους πρὸς μελέτην. . (σελ. 80.)

Εἶχεν ὑπ' ὄψιν 22 κώδικας καὶ ὑπὲρ ἑκατὸν ἑξήκοντα βοηθήματα, ὡς ἠρίθμησα.

Ἔγραφον κατὰ Ἰανουάριον
καὶ ὑπέγραφον τῇ 8ῃ Φεβρουαρίου 1930
Νέον Κουρὶ — Θεσσαλονίκης
Ἐποικιστικὸς συνοικισμὸς

Β. Α. ΜΥΣΤΑΚΙΔΗΣ
Διδάσκαλος τῆς Μ. τοῦ Χριστοῦ
Ἐκκλησίας

Α

Πολίτευμα Οὐ)*ράνιον, ἤτοι Κατηχη*-)
τικαὶ ὁμιλίαι:
Μαρτίνου τοῦ Κρου-
σίου ἐκδόντος.
Civitas Coelestis
seu Catecheticae
Conciones.
a Martino Crusio)editae.
Tubingae)excudebat Georgius Gruppenbachius,
Anno 1578.
1 Φυλλ. 4 + σ. 206. εἰς 4ον.

§ 7. ***Ἑλληνιστὶ καὶ λατινιστὶ*** ἀντιμετώπως ***Ὁμιλίαι,*** θέματα ἐξετάζουσαι κάλλιστα καὶ παιδαγωγικῶς συντεταγμένα. Τὰ τῆς ***κατηχήσεως*** βαίνουσι μέχρι τῆς σ. 166. Ἡ ***πρώτη*** Ὁμιλία ἄρχεται:

«***Κ***ατήχησιν μετὰ χεῖρας ληψόμεθα, κατήχησιν τοῦ χριστιανισμοῦ «ὅπως ἐξ αὐτῆς ἡμῖν εὖ γένηται, καὶ τοῖς ἡμῶν τέκνοις...

1. Gerlach. T. Tagebuch: σ 70, 86 ἔνθα γράφεται Térauofsky, καὶ τὰ τῆς πολυώρου συνεντεύξεως αὐτοῦ μετὰ τοῦ Γερμανοῦ πρεσβευτοῦ Ungnab (17 Μαρτ. 1575), πρᾶγμα ὅπερ ***ἀπήρεσε*** τοῖς κυβερνῶσι. Ὁ θέλων ἂς συμβουλευθῇ: N. Jorga. Geschichte b. Osmanischen Reichs, Gotha τ. III (1910) διὰ τὰ οὐγγρικὰ—πολωνικὰ μετὰ τὸν † τοῦ μεγάλου Σουλεϊμὰν (†1566).

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ἐν τῷ **«Πολιτεύματι»** τούτῳ ἀπαντᾷ ὁ βουλόμενος **Ὁμιλίας** εὐσυνόπτους **περὶ** Κατηχήσεως, δι' ἧς τοῖς χριστιανοῖς ἡμῖν εὖ γίνεται καὶ τοῖς τέκνοις ἡμῶν **περὶ** βαπτίσματος, τὶ ἐστὶ καὶ τὶ χρησιμεύει, **περὶ** πίστεως (Συμβόλου ἐξηγήσεις ἄρθρων αὐτοῦ ὁμιλίαι) **περὶ** Κυριακῆς προσευχῆς, **περὶ** τῶν ἐν αὐτῇ ἑπτὰ δεήσεων...τῶν Δέκα ἐντολῶν (Δεκαλόγου ἀνάλυσις—) **περὶ** χρήσεως τοῦ Δεκαλόγου, **περὶ** τοῦ Κυριακοῦ Δείπνου, διότι μετὰ τὰ ἄλλα, ἅπερ ἐν τῇ πνευματικῇ πολιτείᾳ ἐπιζητεῖται... ἐχόμενον ἂν εἴη, περὶ τῆς τροφῆς εἰπεῖν... «τίσι καὶ πῶς οὐ τοῖς ἱερεῦσι μόνον τὸ ποτήριον, ὡς οἱ παπισταί ἀλλὰ καὶ τοῖς, ἄλλοις πᾶσιν ὅσοι μετὰ γνησίας μετανοίας καὶ πίστεως κοινωνοῦσι» τούτοις ὡς τὸν ἄρτον, οὕτω καὶ τὸ ποτήριον...» **περὶ** τῶν κλειδῶν τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν· (τίνες εἰσὶν αἱ κλεῖδες τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν: ἡ **διακονία καὶ τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου**, ἀπαντᾷ ὁ ἐρωτώμενος ὑπὸ τοῦ Διδασκάλου μαθητής... **περὶ** κλήσεως καὶ ἔργου τῶν Ἀποστόλων· **περὶ** τοῦ ἀξιώματος, ἀξίας (Dignitate) τοῦ κηρύγματος— **περὶ** κεφαλῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ διωγμῶν...(δύο δὲ μόνον νυνὶ ἐπιβλέψομεν **ἓν μέν**, εἰ δεῖ **παγκρατῆ** «Πάπαν εἶναι ἐν τοῖς Χριστιανοῖς. »ἕτερον δέ, περὶ τῶν διακόνων τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως χρὴ πάσχειν» [1] **περὶ** τῆς κλήσεως τῶν παρ' ἡμῖν θεολόγων πρὸς τὸ διδάσκειν, καὶ τέλος **ἡ εἰς τὴν** οὐράνιον πόλιν ὁδὸς συντόμως [τοῦ Heerbrand].

[Περὶ τοῦ σοφοῦ τούτου ἀνδρὸς ἐπιτραπήτω μοι ἵνα σημειώσω ὅτι μαθητὴς τοῦ Λουθήρου καὶ τοῦ Μελάγχθονος γενόμενος καὶ τοῦ Πανεπιστημίου καθηγητὴς κλ. εἶναι ὁ τὸ Compendium Theologorum συγγραφεύς, ὅπερ graece μεταφρασθὲν ὑπὸ τοῦ Κρουσίου ἀπεστάλη εἰς ΚΠολιν, τὸ καὶ εἰς πολλὰς γλώσσας διά τε τὴν ἐπισημότητα αὐτοῦ καὶ τὴν σπουδαιότητα ἐκδοθέν. **Πρβλε**: τὰ Acta et Sc: Theologorum Wirtterg et Patr: Hieremiae 1584 ἐν Βιτεβέργῃ εἰς μέγα σχῆμα δίστηλον σ. 384. Ἐπιφανέστατος ἀνὴρ τῆς Λουθηρανῆς Βυρτεμβέργης πολλὰ λόγῳ τε καὶ λόγῳ ἐναντίον τῶν παπιστῶν καὶ καλβινιστῶν μοχθήσας παρέστη καὶ εἰς τὴν ἐν **Τριδέντῳ** (Trient) Σύνοδον ἀποθανὼν δὲ 80ετὴς τῷ 1600 ἐτάφη ἐν τῷ τῆς Τυβίγγης ἱερῷ ναῷ (σ. 142 καὶ ἑ. τοῦ Weltermayer Die Grabdenkmäler d. Sti-

1. «Ὁ **Ἑερβράνδος** εἰς τὴν Ὁμιλίαν ταύτην διδάσκει... λέγει: «ὁ δὲ »πάπας ἀντὶ τοῦ ἐν τῷ ἰδίῳ ποιμνίῳ τὸ Εὐαγγέλιον διδάσκειν καὶ τὰ δια- «κόνου φρονεῖν ὑπεροχῆς ἐκκλησιαστικῆς τε καὶ πολιτικῆς ἐπὶ πάντας ἀντε- »ποιήσατο· καὶ ἐν μὲν τῇ ἐκκλησίᾳ, πάμπολλα κατὰ τὴν διδαχὴν ἐνεωτέρι- »σεν, ἐν δὲ τοῖς πολιτικοῖς, βασιλέας πρὸς ἀλλήλους συνέβαλεν αἴτιος φό- «νων ἀναριθμήτων ἐγένετο... ἐν σ. 152.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ftkirche zu St Georg, ἐν Τυβίγγῃ, 1912. Καὶ διὰ τὸ Compendium, ἢ κατὰ τὸν Κρούσιον ***Ἐπιτομὴν*** Θεολογίας ἐὰν θέλῃς ἀναγνῶστα, τὰς ἐν τῇ Turcogr: (σ. 502) ὀλιγίστας σειράς. Ὁ ἐπιθυμῶν περὶ τοῦ Heerbrand ἐν ὀλίγοις πολλὰ ἵνα διδαχθῇ πρέπει ἵνα μὴ περιορισθῇ εἰς τὰ Λεξικὰ ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ ***Λόγου***, ὃν ἐξεφώνησε κατὰ τὸ 1810 περὶ αὐτοῦ ἐν Τυβίγγῃ ὁ Schnurrer... Orationum Academicarum Histor: Litterarum Theologicam Delectus posthumus.. ἐν Τυβίγγῃ, 1828, 8ον σ. 129—141—Λαμπρὸν βιβλίον, ἐν ᾧ εὑρίσκει τις καὶ περὶ Typographia turcica Constantinopolitana, Λόγον, 1788, κατὰ περίεργον σύμπτωσιν. Γράφων »τουρκιστὶ «περὶ τῆς συστάσεως τῆς Τουρκικῆς τυπογραφίας καὶ τῶν πρώτων ἐκδόσεων αὐτῆς» ἐν τῇ ***ὑπὸ τοῦ Ὀθωμανικοῦ (=νῦν Τουρκικοῦ) Ἰνστιτούτου*** ἐκδιδομένῃ ***Ἐπιθεωρήσει*** = Tarih Osmani. Endjumeni medjmuassi κατὰ τὸ 1911 ἐλησμόνησα ἢ μᾶλλον ἠγνόουν δυστυχῶς τὴν ὕπαρξιν τοῦ ἐπισήμου τούτου ***Λόγου***, ὃν εὗρον κεκρυμμένον ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ ἵνα ἀναφέρω.]

§ 8. Μετὰ τὴν 167 σελίδα, ἐν ᾗ ***Τέλος*** τῆς Κατηχήσεως=Finis Catecheseos τοῦ Κρουσίου αὐτοῦ δύο σελίδες Appendix.

De officio parentum	σ. 170—175
De » liberorum	» 176—189
Oratio de Academia	› 190—201.

Τὰ ***τρία*** ταῦτα μέρη μόνον λατινιστί 1. Διὰ τοὺς ἀσχολουμένους περὶ τὴν Ἱστορίαν τῶν τελευταίων Μεσαιωνικῶν χρόνων καὶ τὴν τῆς Ἀναγεννήσεως ἐνδιαφέρουσα εἶναι ἡ ***περὶ Ἀκαδημίας*** Ὁμιλία τοῦ Κρουσίου εὐσύνοπτος, ἐνῷ ὁ φιλέλλην καὶ φιλάνθρωπος διδάσκαλος τῆς Ἀκαδημείας τῆς Τυβίγγης περὶ ἐκκλησιῶν, σχολῶν, διδασκομένων μαθημάτων καὶ γλωσσῶν, ἑλληνικῆς, λατινικῆς, ***ἑβραϊκῆς*** ∴, λόγον

1. Ἐν τῇ Germanograecia (Basileae, 1585, μέγα σχῆμα) ἀπήντησα ἐν σελ. 43 μνημονευομένην τὴν ἔκδοσιν ταύτην καὶ τὴν τῶν ***τριῶν*** τούτων Ὁμιλιῶν εἰς πέντε σειράς. Caeterae ἐπὶ τῆς γ' δεκανείας Orationes ad libellum ***πολιτεύματος Οὐρανίου*** addite, ex off. Georgii Gruppenbachii affinis 1578 prodierunt, mempe hae: (=ἤτοι αἱ ἑξῆς).

1. De Academia 25 Nov. 1576 habita
2. De officio parentum 13 Febr 1577
3. De » liberorum 19 Mars 1578

ἤτοι ***πρὸς ταῖς ἄλλαις*** κατὰ τὴν ***τρίτην*** αὐτοῦ τῆς κοσμητείας περίοδον καὶ τὰς ἄνωθι τρεῖς προσθετέον.

∴ Μέτιθι, ὅσα διὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς ἑβραϊκῆς ἐν τοῖς Προλεγομένοις ἐνταῦθα λέγω.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ποιούμενος προστίθησι (ἐν σελ. 199) τὰ ἑξῆς:

...Itaque Constantinopoli quoque, et primariis Graecis, nota est Academia nostra· qui nos ideo, quod libertate (quam Patriarchicus Protonotarius, D. Theodosius Zygomalas, quem honoris causa nomino· **ἀδιατίμητον πρᾶγμα,** rem nullo precio aestimabilem vocat) sub Christianis piisque principibus fruamur: et quod Graecia h. e. sapientia, in Germamiam migraverit: [1] per se beatos indicant..». Δικαίως ὁ Ζυγομαλᾶς Θεοδόσιος ἐν τῇ πρὸς τὸν Κρούσιον **ἐπιστολιμαίᾳ Ἐκθέσει,** ἥτις δημοσιεύεται ἐν τῇ Turcograecia (94) προσκλαίεται λέγων **«ἑλληνικῶν χαρίτων τὸ κλέος βαρὺς ὤλεσεν αἰών, βαρβαρικοῖς δαμάσας ἤθεσιν ἀγλαΐην».**

§ 9. Εἶτα ἀπὸ σ. 202—205 «de Urbe Athenarum, qualis ea hodie sit, et monte Helicone» ἤτοι, ἵνα μὴ ἀναπτύσσωμαι περισσότερον ἐν οὐ δέοντι, περιέχεται ἡ τῇ 15ῃ Νοεμβρίου τοῦ 1575 ἐκ Βυζαντίου Μαρτίνῳ τῷ Κρουσίῳ **τῷ σοφῶς καὶ ἀρίστως προϊσταμένῳ τῶν θ' ἑλληνικῶν καὶ λατινικῶν μαθημάτων ἐν τῇ Τυβιγγαίᾳ Ἀκαδημίᾳ, ἐν Κυρίῳ φιλτάτῳ** ἀποστελλομένη, τῇ δὲ 18ῃ Ἰανουαρίου τοῦ ἐπιόντος ἔτους ληφθεῖσα ἐπιστολὴ Θεοδοσίου τοῦ Ζυγομαλᾶ.

Λοιπὸν ἡ ἐπιστολὴ αὕτη εἶναι ἐπιτομὴ ἢ ὀρθότερον εἰπεῖν ἀπόσπασμα συνυφασμένον ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Κρουσίου σπεύδοντος, ὡς ἀλλαχοῦ που ἐκφράζεται, ἵνα τὰ χρήσιμα καὶ ἀνακοινώσεως ἄξια τοῖς φίλοις τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων τύποις ταχύτερον μεταδώσῃ ἐκ τῆς **ἐκτενεστάτης ἐπιστολιμαίας Ἐκθέσεως** περὶ τῶν καθ' ἡμᾶς ἐν τῇ Ἀνατολῇ καὶ τῇ **ΚΠ** πραγμάτων, σχολείων τε καὶ βιβλίων καὶ γλώσσης, Ἐκθέσεως, ἥτις καταλαμβάνει τὰς σ. 428—435 τῆς **μετὰ ἑξαετίαν ὅλην** ἐκδοθείσης **Τουρκογραικίας** (1584, ἐν Βασιλείᾳ).

Ἐκ τοῦ Οὐρανίου Πολιτεύματος» ἀποσπῶ πρὸς ἀντιβολὴν τῶν

---

1. **Πρβλ.** τὸ τοῦ Ἰωάννου Ἀργυροπούλου. . Graeciam exilio Graecorum Alpes transvolasse... Germanograecia, Epistola Dedicatoria, φύλλ. 2б. Ὁ Ζυγομαλᾶς **Θεοδόσιος** ἐπιστέλλων τῷ Κρουσίῳ (Turcogr. 94) λέγει: «Ὁρῶ δὲ νῦν—ὡς καὶ ἄλλοτε ἔγραψα....—μετοικήσαντα πάντα τὰ ἀγαθὰ »ἀπὸ τῶν ἑλληνικῶν τόπων καὶ οἰκήσαντα ἐν ὑμῖν· ἥ τε σοφία καὶ αἱ τῶν »μαθημάτων ἐπιστῆμαι, αἱ τέχναι αἱ ἄρισται, ἡ εὐγένεια, ὁ πλοῦτος, ἡ παί»δευσις καὶ ὁ λοιπὸς τῶν χαρίτων χορός...». Αὐτὴν τὴν κατάστασιν ἐπήνεγκεν **ἡ ἀλλαχοῦ διασπορά,** ὡς προηγουμένως ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιστολῇ μιμνήσκεται ὁ Θεοδόσιος.

Τὴν ὕπαρξιν τοῦ **βιβλίου τούτου** τοῦ Κρουσίου ἐμνημόνευσα ἐν ὑποσημειώσει μελέτης μου δημοσιευθείσης ἐν τῇ **«Θεολογίᾳ»** (τ. 1928 σ. 26) ὑπὸ τὸν τίτλον **«Ι. Ζυγομαλᾶ...** Λόγος ἀνέκδοτος ἐν τῇ Παμμακαρίστῳ...».

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ἐν τῇ ***Τουρκογραικίᾳ*** σημειωθέντων τὰ ἑξῆς λίαν ἐνδιαφέροντα τὰ τοῖς Γερμανοῖς φιλολόγοις τε καὶ ἱστορικοῖς καὶ ἡμῖν οὐχὶ ὀλιγώτερον, ἐὰν θελήσωμεν ἵν' ἀναμνησθῶμεν ὅτι τῆς τοῦ Κρουσίου ***φιλομαθίας καὶ φιλελληνίας ἕνεκα,*** καὶ ἡμεῖς σήμερον τὰ κατὰ τοὺς ζοφεροὺς ἐκείνους χρόνους τοὺς μετὰ τὴν Ἅλωσιν γινώσκομεν καὶ τῆς ἱστορίας τοῦ ὑπὸ τὴν δουλείαν ἑλληνικοῦ ἔθνους τὰς περιπετείας συμπληροῦμεν. Τὸ ἔθνος δὲ ἐξεπροσώπει καθ' ὅλας τὰς σχέσεις θρησκευτικάς τε καὶ πολιτικὰς τὸ ἐν ΚΠ οἰκουμενικὸν πατριαρχεῖον καὶ ἐξακολουθεῖ ἐκπροσωποῦν ὡς ἀνώτατον κέντρον ***μόνον θρη***σκευτικὸν μετὰ τὴν συνθήκην τῆς Λωζάνης [1].

§ 10 Σελ. 204 ***Πολιτεύματος***=431 ***Τουρκογραικίας*** πρβλε. «Περὶ δὲ βιβλίων ἄτλῶν τῆς δημώδους φωνῆς, ἢ λεξικοῦ, ἴσθι, οὐδὲν » τοιοῦτον τινὶ πεποίηται [πεπό*ν*ηται ἐν Τ.] οὔτε τὰ τῶν διαθηκῶν » ἐσαφηνίσθη. Πόλιν γὰρ (εἰπεῖν) οἰκοῦμεν, ἣν Πλάτων ὁ θεῖος ἔκτισε » καὶ ὅτι οὔτε ὁ μισθὸς ἐστὶν οὐδεὶς τούτων ἕνεκα, οὔθ' ὁ κοπιάσων. » Ἂν δέ τις τῶν αὐτόθι πλουσίων καὶ βοηθεῖν ἡμῖν ἐθελόντων, τοι- » αῦτα βούληται, πεμψάτω τὸν μισθὸν καὶ ἔργον ποιήσομεν. Καὶ δι' » ἔτους ἑνὸς (συνυπουργούντων μοι καὶ ἄλλων σπουδαίων τῶν ἐνταῦθα » μισθῷ) τελειώσω καὶ ὑμῖν, πέμψω, μεθ' ὅσης τῆς προθυμίας κοι- » νωφελῆ ἐσόμενα, et caetera».

§ 11. Τὰ caetera ταῦτα—μετὰ ἓξ ἔτη φέρονται ἐν τῇ ***Τουρκογραικίᾳ*** ὧν ἐν συνεχείᾳ ὄντα μεταγράφω πρὸς μείζονα διασάφησιν τῶν ἄνω μόνον τάδε : «εἰ δὲ καὶ σιτηρέσιον σχῶ παρά τινος περιβλέπτως κρα- » τοῦντος ἐν ὑμῖν, οὐ μόνον ταῦτα ἐκπληρώσω καὶ πᾶν ὅτι προστάσ- » σητε συμβοηθοῦντός μοι καὶ τοῦ κυρίου μου πατρός, ***Ἰωάννου Ζυ- » γομαλᾶ*** τοῦ ῥήτορος, τοῦ τὴν ἑλληνικὴν καὶ λατινικὴν παιδείαν » εἰδότος, ἣν πενία με διεκώλυσε σπουδάσαι· εἰ δὲ βοηθείας τύχοι μι » νέος ὤν, ἤδη ***τριακοντούτης*** καὶ ταύτην σπουδάσω, Γερμανοῖς τε » τὴν χάριν ἀναγράψω. Καὶ ἔσται χάρις χαρίτων, ὡς βοηθήσουσιν » ἕλλησιν ἤδη βαρβαρωθεῖσι, ταῖς καιρικαῖς ἀνωμαλίαις ἀλλὰ μετὰ τοῦ » ἁπλοῦ λεξικοῦ, καὶ τῆς σαφηνείας παλαιᾶς καὶ Νέας Διαθήκης καὶ » ἄλλων γνωρίσω ὑμῖν πέμψας ἱστορικὸν νέον· ***ἀκριβῆ τῶν γενομέ-***

1. *Πρβλε*: ὅσα γράφω ὀλίγα ἐπὶ τῷ πράγματι, ὅτι «τὸ Φανάριον καὶ τελευταῖον ἔτι δείγματα φανερώτατα μεγάλης τιμῆς ἡμετέρων καὶ ξένων ἔτυχε καὶ τυγχάνει... καὶ ὅτι «καὶ ὑπὸ τῶν ἀρχόνιων ἐκεῖ ἐξευτελιζόμενον δὲν »ἐξευτελίζεται, καὶ μένει ἀκλόνητον ἐν τῇ Ὀρθοδοξίᾳ τεῖχος εὐλογιστοῦν »πρὸς τὰ παντοῖα συναντήματα».

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

» ***νων καὶ σαφῆ καὶ σύντομον***, ὡς δυνατὸν διηγούμενον τὴν ***διά-***
» ***βασιν*** ὃ δὴ συγγραφήσεται ∴ ἡμῖν. Οὐδενὶ δὲ ἐκδέδοται οὔτ' ἐκ-
» δοθήσεται, ἐὰν μὴ τῆς ἀξίας τύχοιμεν τῶν κόπων ἡμῶν ἀμοιβῆς.....
» ὃ δὲ φημί σοι οὐ παλινάγρετον, οὐδ' ἀπατηλόν, οὐδ' ἀτελεύτητον 1.

Ἐν συνεχείᾳ συνίστησιν ἑαυτόν : «τίς εἰμι καὶ τὸν τρόπον ποῖος,
» ἂν μαθεῖν βουληθείης, ἐρώτησον τοὺς εἰδότας ἡμᾶς τῶν Γερμανῶν,
» τόν τε περίβλεπτον κύριον ***Ἀουγγέριον*** τὸν ***Ποσμπὲκ*** [Augerium
» Busbece]... ἢ τὸν ***Κάρολον Ῥὲμ*** [Karolum Rhimn] ect».

Οἱ ἐκ τοῦ ἐγγὺς τὸν Θεοδόσιον γνωρίσαντες καὶ αὐτὸν τιμήσαντες εἰς οὓς ἀναφέρεται, εἶναι ἀκριβῶς οἱ πρὸ τοῦ David v. Ungnad καὶ τοῦ J. von Sinzendorff εἰς ΚΠολιν παρὰ τῇ Ὀθωμανικῇ Πύλῃ χρηματίσαντες τῆς Γερμανίας πρεσβευταί

§ 12. Ἐν ταῖς τελευταίαις σελίσι 205—206 φέρεται: Rursus de hodi)erna Athenarum urbe et de) lingua hodierna) Graeca, δῆλα δὴ ἡ πρὸς τὸν Κρούσιον διαπεμπομένη ***ἑλληνιστὶ*** τοῦ ***Συμεὼν Καβάσιλα*** ἐκ τοῦ πατριαρχείου τοῦ Βυζαντίου, κεχρονισμένη τῇ ***γ'. ἐπὶ δέκα*** ἐλαφηβολιῶνος [***ιγ'*** Φεβρουαρίου τοῦ 1578] ἀλλὰ κατ' ***ἐπιτομὴν συντομωτάτην***. Ὁ Κρούσιος ἐπεφύλαξεν ἑαυτῷ τὴν ἐπιστολὴν ταύτην δικαίως αὐτούσιον, τελείαν, ἵνα δημοσιεύσῃ ἐν ταῖς ***Ἐπιστολαῖς***, ταῖς Familiares τῆς Turcograecia· (σ. 460—462, τῇ 18ῃ τὴν σειράν). Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη τοῦ Καβάσιλα εἶναι ἡ ληφθεῖσα ὑπὸ τοῦ Κρουσίου κατὰ τὸν Ἀπρίλιον τοῦ ***αὐτοῦ ἔτους***, κατ' ἀκολουθίαν ὁ βουλόμενος ἔχει ἵν' ἀναγνώσῃ καὶ παραβάλῃ. Ἐνταῦθα μόνον ὑποδεικνύεται τὸ πρᾶγμα πρὸς γνῶσιν τῶν εἰδικώτερόν πως περὶ τοιαύτας ζητήσεις ἀσχολουμένων ἢ ἁπλῶς ἐνδιαφερομένων.

Αἱ ***ἐπιστολαὶ*** εἶναι κατὰ χρονολογικὴν σειρὰν αἱ ἑξῆς :

∴ Ἀλλαχοῦ που εὗρον *συγγράφεται*: Ὅρα. Turcogcr. σ. 431. Τί τὸ ***Ἱστορικὸν*** τοῦτο τὸ ***νέον*** καὶ τίς ***ἡ Διάβασις***, ὅρα τὴν ἐπισυναπτομένην ἐν ***Ἐπιμέτρῳ*** ἐκτενῆ σημείωσιν.

1. Τὸ γνωστότατον ὁμηρικόν.

( ) Turcogr: σ. 95 « . περὶ Ἀθηνῶν ἔγραψά σοι..».
» 430 «. αἱ γὰρ Ἀθῆναι, ἃς πολλάκις εἶδον...»
» 446 «ἃ περὶ Ἀθηνῶν ἐδήλωσας, γράφει ὁ Κ. πρὸς τὸν Θεοδόσιον ἄσμενος ἐπέγνωκα...ἔτι καὶ νῦν σώζεσθαι..»
» 457 ὁ Κρ. ἐρωτᾷ τὸν Καβάσιλαν κατὰ Μάϊον (27) τοῦ 1577 «ποῖον, πόσον τε ἔτι τὸ Ἀθηνῶν ἄστυ...».

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

α

Τῷ τιμιωτάτῳ κ[ῳ] Συμεῶνι τῷ Καβασίλᾳ, *(οὕτω) διακόνῳ ἱερῷ,* ***αἰδημόνως δοθείη.***

Εἰς *τὴν* ***Κωνσταντινούπολιν, εἰς*** *τὸ πατριαρχεῖον*

'Εν ***Χ[ῷ]*** *χαίρειν.*

Τιμιώτατε κύριε Συμεών, ἣν τῇ **α[η]** 'Ιανουαρίου ἔγραψας τῇ **α'** Μαΐου ἐκομισάμην, μετὰ τῆς τοῦ κ[υ] Θεοδοσίου καὶ ἀμφοτέραις ἥσθην ἄγαν, ὡς οὔπω τέλεον λήθῃ παραδοθείς, ὑφ' ὧν φίλων πάλαι ἠγαπώμην, καὶ οὓς καθαρῶς ἀγαπῶ. 'Αλλὰ μετὰ τοσαύτην σιγήν, γράψαιτε συχνῶς, βέλτιστοι. Δυνήσῃ· γὰρ σὺ ἤδη ῥᾷον, τῷ πατριαρχείῳ ἐνδιατρίβων, καὶ ὃ λέγεις ***φροντιστήριον*** συνιστάς: ὅπερ χαίρω τε, καὶ σὲ ποιεῖν εὐτυχῶς εὔχομαι· ἀσφαλέστατα δ' ἂν πέμψειας τὰς ἐπιστο][λὰς 'Ενετίαζε, κἀκεῖθεν διὰ τοῦ κ[υ] Γαβριήλου ὡς ἐμέ, εἰ αὐτὸν πείσειν εἰς αὐτὸ δυνηθείης, ὥςπερ ἐλπίζω ὅτι ῥᾴδιον. 'Αμφοτέρας τὰς βίβλους, ἃς αἰτεῖς, ἤδη ἐκτησάμην, καὶ δεδεμέναι καλῶς εἰσι [1]· μόνον εἰ πρὸς τὸν κύριον Γραβριήλου διαπέμψαι, καὶ αὐτὸς πρὸς σέ, δυναίμεθα. Χαλεπῶς πῶς γὰρ 'Ενετίαζε διακομίζονται, οὕτως ὀγκώδεις οὖσαι, διά γε ἡμερῶν περίπου δέκα, διὰ γῆς. Οὐ γὰρ ἐκεῖσε ποταμὸν διαβιβάζοντα ἔχομεν, καὶ πάντη οὐ μικρᾶς δαπάνης. Διὰ δὲ Βιέννης ἢ Πράγης σφόδρα βραδὺ (νῦν γε) καὶ ***διὰ τοὺς παπιστὰς*** οὐκ ἀσφαλές. Σπουδάσω γε μὴν εἰς τὸ δυνατὸν ἐκδεχόμενος ξὺν Θεῷ καιρόν. 'Αλλ' ὅσῳ θᾶσσον ἀντεπιστείλῃς, τοσούτῳ ἐν βραχυτέρῳ χρόνῳ λήψῃ· Πέμπω δέ σοι ἐπιθαλάμιον [2] εἰς τοὺς δευτέρους τοῦ ἄρχοντος ἡμῶν γάμους: ὅ, παρακαλῶ ἐμοὶ εἰς κοινὴν φωνὴν μεταβάλοις, ὥσπερ τὸ πρῶτον ἐκεῖνο πρὸ ἐτῶν. Κατάγραφέ μοι καὶ πέμπε, τὴν 'Ακαρνανίαν, καὶ πατρίδα σου: ποῖαι ἀξιόλογοι ἐκεῖ πόλεις ἔτι: καὶ τίνα τὰ ὀνό-

.·. Diarium, III, 270.

1. 'Εν τῇ ἀριστερᾷ ὤᾳ: Compend[ium] et Acta mitto· δῆλα δὴ τὸ τοῦ H e e r b r a n d, περὶ οὗ ἄνωθι καὶ τὰ A c t a e i S c r i p t a Theologorum Wirtt.., τὰ γνωστά.

2. Epithalamium princ :—'Εν οἰκείῳ μέρει τῆς σελίδος λατινιστὶ τὰ ὀνόματα τῶν πόλεων, περὶ ὧν ζητεῖ πληροφορίας. 'Ο δοὺξ τῆς Βυρτεμβέργης καὶ Τεκκίας κλπ. εἶναι ὁ ***Λουδοβῖκος.***

Τὸ ***ἐπιθαλάμιον***, τὸ ***πρῶτον,*** μετατραπὲν εἰς τὴν ***κοινὴν*** φωνὴν ὑπὸ τοῦ Καβάσιλα δημοσιεύεται πλῆρες ἐν τῇ T u r c o g r a e c i a (σ. 402—406), ὥστε ὁ θέλων ἵνα καὶ τὰ τῆς γλώσσης—γλωσσικοῦ ἰδιώματος τῶν χρόνων τούτων (Νοεμβρ. 1575) ἵνα παραβάλῃ ἔχει κατάλληλον μνημεῖον ὑπὸ τὴν διάθεσιν αὐτοῦ.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ματα αὐτῶν, πάλαι τε καὶ νῦν, ἐφ' ὅσον δυ//νήσῃ. Γράφε καὶ περὶ Θηβῶν, τῶν ἐν Βοιωτίᾳ, ἃ οἶσθα, ὡσαύτως. Θαυμάζουσι γὰρ πανταχοῦ παρ' ἡμῖν, ἃ περὶ Ἀθηνῶν ἐν τῷ παρελθόντι ἐπέστειλας καὶ τέρπονται. Πέμπε μοι καὶ ἐπιστολὰς ἀνδρῶν τῶν νυνὶ σοφῶν : ἃς ἂν σύγε ἄλλως ἀπορρίψειας. Καὶ εἴτι, περὶ Τραπεζοῦντος ἔχεις. Τί ὄνομα τῷ νῦν πατριαρχεύοντι ; Καὶ ποίησον ἐμοὶ καὶ ἄλλοις τῶν πεπαιδευμένων γράφειν.

Τὶς ἔτι περὶ ***τουρκικῆς*** ἱστορίας, μετὰ τὸν Ἀθηναῖον ***Χαλκοκονδύλην*** συνετάξατο βίβλους ; Καὶ ἄλλα τινὰ γράψαις, ἃ καὶ τὸν κύριον Θεοδόσιον αἰτοῦμαι. Μὴ πέμψητε πολὺν χάρτην, βραχεῖαν ἐπιστολὴν ἔχοντα ἀλλὰ ἀναπληρώσατε πραγμάτων ποικίλων Κἀγὼ ἐξ ἀμοιβῆς ὑμῖν ὑπηρετήσω, τὰ καταθύμια καὶ δυνατά. Ἀντασπάζονταί σε φιλικῶς οἱ ἐνταῦθα σοφοί : οἷς τὰ σὰ φαιδρῶς ἐπεδειξάμην, ἐν οἷς ὁ καλὸς Γερλάχιος. Ὁ δὲ κύριος ***Μέλας Θ΄ Ἰουν. αφπ΄*** ἐν Στουκκαρδίᾳ κατέστρεψεν, ὁ ἐμοὶ φίλτατος : 1 καὶ νῦν τὴν αὐτοῦ γυναῖκα ἄλλος ἔχει τῆς ὧδε ἀκροπόλεως φρούραρχος. Ἄλλα ἔτι χρησιμώτατα καὶ πολλὰ περὶ πίστεως χριστιανικῆς ἀκαμάτως συγγράφω, καὶ νῦν, ἐὰν ζήσωμαι, σὺν Θεῷ ἕξετε. Ἐὰν δυνηθῶ τυπογράφον εὑρεῖν [2] ποιήσω τά σου γραμματικὰ τυπωθῆναι, οὐκ ἀεὶ δὲ εὐχερές. [μᾶλλον μὲν οὖν γραμματικὴν τῆς ***κοινῆς*** γλώσσης πέμποις. Ταύτῃ γὰρ ρᾷον τυπογραφεῖν γενήσεται, τῶν δὲ τῆς παλαιᾶς καὶ καθαρᾶς, πολλὰ ἤδη γραμματικὰ ἔχομεν] 3.

Ἔρρωσο, τιμία κεφαλή : κἀμὲ ἀγαπῶν διατέλει, ὡς ἐγὼ τιμῶσε.

---

1. Βλέπε : T u r c o g r a e c i a, σ. 501.. 19 Juni 1580 noctu piè obiit.— ***Μέλας*** Ἰωάννης ὁ Nigrus ὁ Svartzius ἦτο ἐν Παταυίῳ ***σύνοικος*** τοῦ Καβάσιλα καὶ συσπουδαστής. Ὁ Καβάσιλας διὰ τοῦ Κρουσίου στέλλει αὐτῷ προσρήματα καὶ εἰς ***κοινὴν φωνὴν*** τὸ ἐπὶ τοῖς γάμοις τούτου ***ἐπιθαλάμιον*** τοῦ Κρουσίου μεταβάλλει =σ. 400ῆς T u r c o g r a e c i a 16 Ἀπρ. 1577). Ὁ Καβάσιλας δύο ἐπιστολὰς ἐκ ΚΠόλεως εἶχε γράψει κατὰ τὸ 1577 εἰς τὸν ***Μέλανα*** (= T u r c o g r. 457. «Ὁ κ. Μέλας σὺν τῷ τούτου ξυμμάχῳ προσειρήσθω μοι, (***Φεβρ.*** 1578, T u r c o g r. 461). Ὁ ***ξύμμαχος*** (=contubernalis, condiscipulus) ἐν Παταυίῳ ἦτο ὁ ***Σεουρλῖνος*** (T u r c o g r. 501) ὡς εὗρον καὶ ἐν τῷ *T* Tagebuch τοῦ Γερλαχίου σ. 122, ἔνθα σαφῶς λέγεται «ἕλλη»νες σπουδασταὶ ὡς ὁ Simon Caplan zu Padua, οὗ ὁ Scheurlin καὶ τοῦ J. »Schwartz stubengesellen (σύνοικοι) ἦσαν».

2. Ἕνεκα τῶν πολλῶν ἑλληνικῶν.

3. Τὸ ἐν ἀγκύλαις χωρίον εἶναι ἐν τῇ ἀριστερᾷ ᾤᾳ προστεθειμένον : Ἐπὶ δὲ τῆς προσθήκης ὁ Κρούσιος γράφει : Grammatica.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ἐν Τυβίγγῃ, τῇ εἰκοστῇ Μαΐου, ***αφπέ***, ἐν ᾗ τὴν τοῦ Κυρίου Ἀνάληψιν [ἤγομεν] 1 ἑορτάζομεν.

ὁ σὸς **Μαρτῖνος ὁ Κρούσιος**

Ἀμέσως τῇ ἐπιστολῇ ταύτῃ ὁ Κρούσιος ἐπισυνάπτει ἄλλην, ὀλιγόστιχον ὅμως, ***πρὸς τὸν μητροπολίτην Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος***, οὗ τὸ ὄνομα δὲν μνημονεύει. Ταύτην ἀποστέλλω εἰς τὸν παλαιὸν φίλον μου τὸν ἀκαδημαϊκὸν κ. Δ. Γρ. Καμπούρογλουν λυπούμενος ὅτι τώρα εὑρὼν αὐτὴν δὲν προέλαβον εἰς τὴν περὶ ἀθηναϊκῶν ἀνακοίνωσιν τῇ ***Ἀκαδημείᾳ*** (Τόμ. Α. ἀρ. 3), ἵνα συμπεριληφθῇ. Οὕτως ἐπέπρωτο .. Ἡμερομηνίαν ἔχει τὴν αὐτήν... 1585.

β

Τῷ αἰδεσιμωτάτῳ κυρίῳ ***Συμεῶνι τῷ Καβασίλᾳ*** *(οὕτω) τῶν ἐν τῷ πατριαρχείῳ διδασκαλείων ἀξίῳ καθηγητῇ, αἰδημόνως ἐγχειριοθείη.*

Εἰς Κωνσταντινούπολιν

Ἐν Χριστῷ χαίρειν

Ἔγραψα πρὸς σέ, αἰδέσιμε κύριε Συμεών, τῇ ***κ΄.*** Μαΐου τοῦ ***αφπέ*** ἔτους καὶ ἔπεμψα ἔπειτα διὰ τοῦ Φιλαδελφείας ἅς ᾔτησας βίβλους: ὅς καὶ τῇ ***ιθ΄*** τοῦ ἔγγιστα Ἰουνίου ἀπεκρίθη, ὅτι σοί γε διέπεμψε, σὺ δὲ τέως οὐδὲν ἀποκρίνῃ. Κρίνε αὐτός, εἰ καλῶς ποιεῖς, οὕτω πρὸς τὸν τιμῶντα σε σιγῶν. Ἀποκρίθητι τοίνυν ἀναγινώσκων καὶ ἃ νῦν τῷ κυρίῳ Θεοδοσίῳ γράφω καὶ τὸ ἱκανὸν ποιήσατε ταῖς μου δικαίαις αἰτήσεσι, ταῖς τε ἔμπροσθεν καὶ ταῖς νυνί, μηδὲ ἐπιλάθεσθε τοῦ εἰλικρινοῦς ὑμῶν φίλου. Ποίει (.φημί.), ἃ σε ᾐτησάμην ἐν τῇ τότε ἐπιστολῇ. Γράφε ***περὶ τῶν σοῦ Διδασκαλείων***, πῶς προχωρεῖ τὸ πρᾶγμα: καὶ ὃ τότε ἔπεμψα ἐπιθαλάμιον [2], εἰς τὴν κοινὴν φωνὴν τρέπε, καὶ περὶ τῆς πατρίδος σου χωρογραφίαν. Ἀλλὰ καὶ πολλῶν ἐπιστολάς, ἅς ἄλλως ἀπορρίψειας, μάλιστα τῆς κοινῆς γλώσσης (τέρπομαι γὰρ καὶ ταύτῃ ἀλλὰ ὀλίγα τοιαῦτα ἔχω)· πέμψαις· καὶ ἄλλα αἰτήματά μου πλήρωσον· ναὶ μὴν καὶ ἄλλους εὐπαιδεύτους προξένησόν μοι φιλικὰ ἐπιστέλλοντας. Πέμψον καὶ τὰ σὰ γραμματικά, καὶ σύναψον αὐτοῖς γραμματικὴν τῆς κοινῆς φωνῆς· τότε ῥαδίως εὑρήσω τυπογράφον, καὶ πάντως τυπω-

1. Τὸ ἐν ἀγκύλαις εὕρηται διαγεγραμμένον.

.·. Diarium, III, 463.

2. Εἶναι τὸ Ἐπιθαλάμιον, τὸ ἐν τῇ ἀνωτέρῳ ἐπιστολῇ τῆς 20ῆς Μαΐου τοῦ 1585 μνημονευόμενον.

Σ. Δ. Θ. Ἡ ἐπιστολὴ ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ κ. Δ. Γ. Καμπούρογλου ἐν τῇ ***Ἑστίᾳ*** τῆς 6 Μαρτίου ἐ. ἔ.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

θῆναι ποιήσω. Τοῦτο δέ, εἴς τε τὴν σὴν χάριν· καὶ ὅτι πόρρω ἡμῶν ὑπερήφανόν τινα καὶ ἀχάριστον ἔχομεν ἄνδρα, ἡμῖν πάλαι μαθητεύσαντα: ὅς συκοφαντίας πλήρης ἐπιχειρεῖ οὐ μόνον τὰ συνήθη λατινικά, ἀλλὰ καὶ ἑλληνικὰ γραμματικὰ [1] κατασπᾶν καὶ σβεννύναι: Οἰόμενος, γράψειν βελτίονι μεθόδῳ γραμματικά. Ἰδοὺ γάρ, καὶ ἕκτην πτῶσιν ἀφαιρετικήν (.ὡς τό, τύπτω σε ξύλῳ οὐ δοτικὴν ὄν, ἀλλ᾽ ἀφαιρετικήν) λατινιστὶ (.ablativum casum.) πειρᾶται ταῖς πέντε τῶν Ἑλλήνων πτώσεσι προσθεῖναι, ὁ μάταιος. Καταφρονεῖ γὰρ τῶν Ἑλλήνων. Διὸ (παρακαλῶ·) συνασπίσωμεν. Βούλεται τὸ ἄρθρον ἐξαιρεῖν τῶν μερῶν τοῦ λόγου: καί, ὡς οἶμαι, ταῖς ἀντωνυμίαις συντάττειν, καὶ ἄλλα πολλὰ καινοτομεῖν, εἰς μῖσος ἡμῶν καὶ εἰς ἰδίαν κενοδοξίαν καὶ πλάνησιν τῶν νέων. Ἡμεῖς δὲ (.μάλιστα ὑφ᾽ ὑμῶν βοηθούμενοι·) γενναίως αὐτῷ ἀντιβησόμεθα, καὶ τὴν ματαιότητα αὐτοῦ σὺν θεῷ συντρίψομεν. Διὸ πέμποις τὰ γραμματικά, ὡς ἔφην, καὶ μηδὲν φοβήθητι· καταπεφρόνηται ἤδη ἐκεῖνος ὑπὸ τῶν ὀρθὰ φρονούντων πάντων. Ἀλλ᾽ ἔρρωσο, τιμία κεφαλή: καὶ μακροτάτῃ ἀποκρίσει εὔφρηνόν με (οὕτω). Ἄσπασαι ὑπὲρ ἐμοῦ τοὺς μαθητάς σου: καὶ ποίησον τινὰς αὐτῶν ἢ πρὸς ἐμὲ ἢ πρὸς τούς μου φιλέλληνας μαθητὰς (τὸν ἀριθμόν περὶ ρ´ ὄντας.) γράφειν καὶ βεβαιοῦν αὐτοὺς ἐν τῇ σοφωτάτῃ τῶν ἑλληνικῶν σπουδῇ.

Τυβίγγηθεν, τῇ λ´ μηνὸς Νοεμβρίου αφπστ´.

ἐσπευσμένως

ὁ σὸς **Μαρτῖνος ὁ Κρούσιος**

τῆς Τυβιγγίδος Ἀκαδημίας διδάσκαλος

Inclusi o[mn]es has 3 Ep[isto]las uni in volucro, cui inscripsi: Τῷ σοφίᾳ καὶ τιμῇ διαφέροντι ἀνδρί, κῷ Θεοδοσίῳ τῷ Ζυγομαλᾷ, τῆς μεγάλης τῶν Χριστιανῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἐκκλησίας πατριαρχικῷ πρωτονοταρίῳ, εὐτυχῶς δοθείη.

εἰς Κωνσταντινούπολιν

---

1. Ἐν τῇ δεξιᾷ ᾤᾳ ὁ Κρούσιος: «***Νικόδημος ὁ Φρισχλῖνος*** γραμματικομάστιξ: ᾧ θεός μετάνοιαν ἐνιείη» Ἐν δὲ τῇ ἀριστερᾷ σημειοῦται «***καινοτομυτής***. Ὁ Νικόδημος Frischlin (1547—1590) εἶναι ὁ κατὰ τὸ σύστημα τῶν χρόνων τούτων ***Βατράχιος***, ὁ ἀχαριστότατος καὶ ἔχθιστος αὐτῷ, ὡς λέγει, ὁ δεινότατος ψεύδεσθαι καὶ διαβάλλειν». Ὁ Κρούσιος, ὑποτρέμει μὴ ὁ ***Φρισλῖνος*** ὁ καὶ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ συνάδελφος αὐτοῦ γενόμενος γράψῃ τι κατ᾽ αὐτοῦ εἰς ΚΠολιν καὶ συκοφαντήσῃ αὐτόν· διὸ ὁ Κρούσιος γράφει εἰς φίλους ἐμπίστους «ἀλλὰ τινὲς φίλοι προσποιούμενοι εἶναι, ***φρισχλινίζουσι*** Satis. Πρβλ. καὶ ***Μυστακίδου***: Germanograeca, σ. 65.

( ) Τὸ χειρόγραφον: ***ὑμεῖς***.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ἐπίμετρον (§ 11)

§ 13. Ἀπὸ σκοποῦ μετέγραψα τὸ ἄνωθι ἐν τῇ 5 § ἀπόσπασμα ἐκ τῆς *Turcograecia* ἵνα προβάλω γεννηθεῖσαν ἀπορίαν μου περὶ τὴν ἐξήγησιν τῆς φράσεως καὶ δὴ τῆς λέξεως «**διάβασις**». Τί ἐννοεῖται διὰ ταύτης, ὡς τίθεται μάλιστα ἐν ὅλῃ τῇ φράσει. Νοεῖται ἡ ἀπὸ τῆς ἀρχαίας εἰς τὴν τότε ὁμιλουμένην **κοινὴν** μετατροπή, διότι πρόκειται περὶ βιβλίων καὶ περὶ γλώσσης—[τῆς σημερινῆς τῆς ἐκβαρβαρωθείσης ἐπεθύμησα—σ. 457] ἢ περὶ **πολιτικῆς ἱστορίας**, ὡς ἐν τῇ κατέναντι λατινικῇ μεταφράσει ἐξηγεῖται: de transitu (Turcaru*m* in Europa) τῆς διαβάσεως τῶν Τούρκων ἀπὸ τῆς Ἀσίας εἰς τὴν Εὐρώπην; Ἡ τῇ αἰτήσει τοῦ Κρουσίου συνταχθεῖσα ὑπὸ τοῦ Θεοδοσίου **Πολιτικὴ Ἱστορία**, καὶ ἐν τῇ *Turcograecia* δημοσιευθεῖσα (σ. 1—43) καὶ ἐν τῇ σειρᾷ τῆς ἐκδόσεως τῆς **Βόννης** καλεῖται **ἱστορικὸν νέον** περιλαμβάνει τὴν περίοδον ἀπὸ τοῦ ἔτους 1391 μέχρι 1578 μ.Χ. ὅτε καὶ ὑπογράφεται. Ἀλλ' ἡ ἀπὸ τῆς Ἀσίας εἰς τὴν Εὐρώπην **διάβασις** ἐγένετο πολλῷ πρότερον, ὡς γνωστόν, κατὰ τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1356—57, ἐὰν ὁ λόγος περὶ **διαβάσεως**.

«**Νέου Ἱστορικοῦ**» γίνεται μνεία ὁμοίως ἐν ἐπιστολῇ τοῦ Θεοδοσίου πρὸς τὸν Κρούσιον, ἥτις δημοσιεύεται ἐπίσης ἐν τῇ *Turcograecia* (σ. 73—98) χρονολογεῖται δὲ ἀπὸ ΚΠόλεως τῇ 7ῃ Ἀπριλίου τοῦ 1581.

Ἐπίσης ἐν μακρᾷ ἰδιογράφῳ ἐπιστολῇ τοῦ Θεοδοσίου πρὸς τὸν Γερλάχιον ἥτις ἐν Στουτγάρδῃ θησαυρίζεται [1] ἐδημοσιεύθη δὲ δι' ἐμοῦ ὑπὸ τοῦ Legrand, ἀναφέρεται «ἐγὼ συγγράφω **νέον ἱστορικὸν** ἐκ » πολλῶν ἐρανιζόμενος καὶ ἀκούων καὶ ὅτε τελειώσω καὶ τοῖς φίλοις » ὑμῖν κοινώσω».

§ 14. Ἡ ἐπιστολὴ χρονολογεῖται ἀπὸ ΚΠόλεως κατὰ τὴν **πρώτην** Μαρτίου τοῦ 1581, εἶναι δῆλα δὴ γεγραμμένη **ἕνα** μῆνα πρὸ τῆς δημοσιευομένης ἐν τῇ *Turcograecia* (σ. 98) [2].

Ἐν τῷ σημείῳ τούτῳ ἐπισυνάπτω ἐνταῦθα **ἀνέκδοτον** μέρος **ἐκδιδομένης** ἐκτενοῦς τοῦ Κρουσίου ἐπιστολῆς, ἐν ᾗ ἤδη φέρονται.

---

1. Cod. hist. ἐν τῇ Landes Bibliothek nº 601 fol. φ. 5—6. Legrand E: Notice biog: sur «Zygomalas, Paris, 1889 σ. 167.

2. Ἐκφράζω ἀπορίαν μου διατὶ ὁ ἀείμνηστος **Σάθας**, ὁ ἐν τῇ «**Νεοελ. (: Φιλολογία** (σ. 184) τὸ **Νέον ἱστορικὸν** ἀναφέρων καὶ τὰ τοῦ Κρουσίου χειρόγραφα ὅτι ἐν Τυβίγγῃ ἀπόκεινται δεικνύων δὲν ἔλαβε τὸν κόπον ἵνα καὶ τὴν μικρὰν ἀλλ' ἐν πολλοῖς μεγάλην Τυβίγγην ἐπισκεφθῇ, ἀφοῦ ἐν Εὐρώπῃ τακτικῶς ἔμενε, συνειργάσθη δε πως καὶ μετὰ τοῦ Legrand κατ' ἀρχάς.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

«*Ἐπεὶ δὲ σφόδρα πενίαν τὴν αὐτόθι ὀδύρῃ*, οὐ διστάζω μὴ οὐ συμφέρειν ἂν εἰ τῷ λαμπροτάτῳ ἡγεμόνι ἡμῶν τὴν περὶ ***διαβάσεως***, ***ἧς μέμνησαι (ἆρα τῆς τῶν Τούρκων εἰς Εὐρώπην καὶ ὧν ἐν αὐτῇ διεπράξαντο;) ἱστορίαν προσφωνῶν πέμψειας***. Ἔγνωκεν ὅδε ἤδη ὑμᾶς, ἐξ ὧν ἐμοὶ ἐπεστάλκατε, ὁ εὐσεβὴς καὶ δίκαιος καὶ εὖ »πεπαιδευμένος ἥρως.»

Ἐννοεῖ τὸν πρίγκιπα τῆς Βυρτεμβέργης 1.

§ 15: Ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐν ἑτέρᾳ ἐπιστολῇ τοῦ Κρουσίου πρὸς τὸν Ζυγομαλᾶν, ἐπιστολῇ ***ἀνεκδότῳ*** κεχρονισμένῃ τὴν 15 Μαρτίου τοῦ 1577, ἧς γίνεται μνεία ἐν τῇ *Turcograecia* (σ. 500, ἀλλ' ὑπὸ ἡμερ. Μαρτίου) ἀναγινώσκω: «...Σὺ δέ, φιλτάτη κεφαλή, θάρσει· ὡς πάν- » τως μισθὸν τῶν σου πόνων οὐκ εἰς μακρὰν ἐντεῦθεν ἀποληψόμε- » νος. Πλὴν ἀλλὰ (ὅπερ σοι ἐν ἀπορρήτοις σημειόνω) οὐ μικρὰ συν- » ενέγκειεν ἂν εἰ αὐτοχειρί τε τῷ ἡμῶν φιλοχρίστῳ ἄρχοντι ἐπιστεί- » λειας (εἴθε τὴν περὶ τῶν ἑλληνικῶν πραγμάτων τῶν ἀπὸ τῆς ἁλώ- » σεως τῆς μεγαλουπόλεως ὑμῶν ἱστορίαν ἐξακριβωθεῖσαν) ὑπὲρ τοῦ » λήψεσθαί τινα ἐκ τῆς λαμπρότητος αὐτοῦ πρὸς τὰς σὰς ὑστερήσεις » παραμυθίαν. Ὅσα δὲ ὑμεῖς ἑλληνιστὶ γράφετε, ***[προστίθησιν ὁ » καλὸς καὶ ἀληθὴς φίλος Κρούσιος]***, αὐτός μοι ρωμαϊστὶ μετα- » βάλλειν προσπέμπει πάντα. Καὶ τούτων μὲν ἅλις...» 2.

Καὶ ἐμοὶ τῶν ἄνω ἅλις 3.

Β

§ 16. ***Ἄξιον παρατηρήσεως*** ὅτι τὸ παρ' ἐμοὶ ἀντίτυπον τοῦ ***Ο. Π.*** καὶ πλῆρες δὲν ἔχει εἰς τὸ τέλος σῆμα τε τυπογραφικὸν ὅτι δέ, ***μετὰ δεκαετίαν*** ὅλην, ἤτοι τῷ 1588, ὡς καὶ ἄλλοτε ἐσημείωσα ἐξεδόθη αὖθις ἀλλὰ τὴν φορὰν ταύτην:

Πολίτευμα Οὐράνιον, ἤτοι Κατηχητικαὶ Ὁμιλίαι: ἔτι τῶν κορυφαίων τριῶν τοῦ ἔτους ἑορτῶν ὁμιλίαι.

Μαρτίνου τοῦ Κρου)σίου ἐκδόντος.

Civitas Coelestis, sev catecheticae conciones: item trium

---

1. Turcogaecia σ. 431.
2. Diarium, I σ. 454 κ.ἑ.
3. Καλὸν πρὸς τούτοις ἵν' ἀναγνωσθῶσιν οἰκεῖαι σελίδες τῆς περὶ «Θεοδοσίου Ζυγομαλᾶ» μονογραφικῆς μελέτης τοῦ ἐλλογιμωτάτου καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου κ. *Κ. Δυοβουνιώτου* ἰδίως αἱ σ: 21-23 τῶν ἰδιαιτέρων ἐξ ἀνατυπώσεως ἐκ τῆς «Θεολογίας» 1923.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

summorum anniversarium Festorum conciones· aliquot deuigue Orationes et Epistolae à Martino Crusio editae : Tybingae, apud Ceorgium Gruppenbachium, anno 1588. 4ο σ. 698.

Ἐν τῇ ***μὴ*** ἠριθμημένῃ 699 σελίδι ἐν πλαισίῳ ἡ εἰκὼν τοῦ Κρουσίου, ἐν ᾗ κεχάρακται : «Μαρτῖνος ὁ Κρούσιος ἐν Τυβίγγῃ διδάσκαλος ἔτει ἡλικ : ΝΒ, 1578.» [***Β***ιβλ : ***Τ***υβ :=Gi 360).

Μέχρι μὲν τῆς 206 σελίδος τὸ περιεχόμενον τοῦ ἄνωθι πρώτου βιβλίου [πρώτης ἐκδόσεως μικρᾶς] ἐπαναλαμβάνεται. Ἀπὸ τῆς 207—466 ***ἑλληνιστὶ*** καὶ λατινιστὶ ***τρεῖς*** Λόγοι ***περὶ Γ***εννήσεως Χριστοῦ, ***εἰς*** τὸ πάθος Χριστοῦ ***καὶ τῆς*** Πεντηκοστῆς, σελ 466 469 κατέχει ἐπίγραμμα ἑλληνιστὶ καὶ λατινιστὶ εἰς τὸν μακαρίτην κύριον ***Θεοδώρητον τὸν Σνέπφιον*** [1]. Τὸ δὲ ***Γ'***. (III) μέρος τοῦ βιβλίου ἔχει τίτλον ἰδιαίτερον.

— M a r t i n i C r u s i i Graeci et Latini in Tybingensi Academia professoris, scholasticae Orationes tres κλ. κλ. αἵτινες κατέχουσι τὰς σελ. 470-531.

Ἀπὸ τῆς 531 σελίδος ὑπὸ ***ἴδιον*** πάλιν τίτλον ἐν συνεχείᾳ ὅμως τῆς σελιδώσεως: «Aliquot Utiles||Conciones Graece et latine ab eodem Martino Crusio conscriptae». Εἶναι ἠθικοὶ καὶ θρησκευτικοὶ λόγοι, π. χ. de conjugio et de Conjugibus [ὁ Κρ: ἦτο τρίγαμος], de prepatatione ad mortem κ. τ. τ. καὶ Item Desputatio de Religione nostra vera: continens τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους una cum oppositione et rejectione plurium Haeresium. Denique aliquot E p i s t o l a e.—531—698.

Ἀλλ' ὅμως ἀπὸ τῆς σελ : 676 καὶ ἑξῆς εὕρηνται «De Statu recenti ecclesiae Graecae in urbe Gonstantinopoli· καὶ πρώτη ἐπιστολὴ τοῦ ***Ἰωάννου Λεουγκλαβίου***, τοῦ κατὰ Κρούσιον ***Λεοντωνύχου***, πρὸς τὸν Κρούσιον διαβιβάζοντος τὰ κατὰ τὴν ἀναχώρησιν αὐτοῦ ἐκ Κ)πόλεως ἐπιδοθέντα αὐτῷ γράμματα τοῦ ***Θεοδοσίου Ζυγομαλᾶ*** [2].

---

1. Theodoricus Sneppfius, (Schnepí). 1525 - 1586. Ἡ ἐν σ. 468 τοῦ συγγράμματος λεπτομερὴς ***ἑλληνιστὶ*** καὶ λατινιστὶ σημείωσις περὶ τοῦ θεολόγου τούτου ἐλήφθη ἆρά γε ὑπ' ὄψιν ἐν τῇ λαμπρᾷ Allg: Deutscne Biographie : Ὅρα καὶ G e r m a n o g r : σ. 314. Περὶ τούτου καὶ τῶν δύο ἐπὶ σπανίαις ἀρεταῖς φημιζομένων συζύγων αὐτοῦ ἔχει ὁ Weltermayer ἐν τῷ ἄνωθι μνημονευθέντι ἔργῳ «Grabdenkmäler... St Georg in Tübingen σχετικά.

2. Ὁ Ἰωάννης ***Λεογκλάβιος*** (Loewenklau) φιλόλογος, ἱστορικός, νομικὸς σπουδαιότατος † ἐν Βιέννῃ 1593.

»Τῇ 4ῃ Φεβρουαρίου 1585, γράφει ὁ Θεοδόσιος μνήμης χάριν «ἦλθεν εἰς

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

«All Excellent; Signore, mio molto honorando, il Signor Mar-»tino Crusio, Dottor della lingua Graeca ct Latina nello stutio famoso di Tubinga... **Εὖ πράττειν.**

Ἀρχ. Ἰδού σοι, φίλτατε Κρούσιε, τὰ γράμματα τοῦ κοινοῦ φίλου **Θεοδοσίου** τοῦ Ζυγομαλᾶ, τοῦ πρωτονοταρίου τῆς μεγάλης ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἐκκλησίας, ἅπερ αὐτός μοι πρὸ πέντε μηνῶν ἔδωκεν εἰς χεῖρας δεόμενος ἀσφαλῶς σοι πέμπειν αὐτά. Spero, che havarano buon ricapito κλπ.

Ἡ ἐκ τῆς ἀναδημοσιεύσεως ἐκ τοῦ ἐντύπου ἐπιστολὴ αὕτη εὕρηται ὡς ἀνεῦρον τελευταῖον, ἐν τοῖς περιπύστοις *Diariis* τοῦ Κρουσίου [1] χρονολογεῖται δ' ἐκ Βιέννης τῇ 9η Σεπτεμβρίου 1585 ἢ κατὰ τὴν ἐν τῷ περιθωρίῳ τοῦ χειρογράφου σελίδος ἰδιόγραφον σημείωσιν τοῦ Κρουσίου τῇ 30 Aug. [ἕνεκα τῆς διαφορᾶς τοῦ **Ἡμερολογίου,** δέκα ἡμερῶν] τοῦ ἔτους τούτου [2]. Αὕτη ἐν τέλει ὀλίγον τι παραλλάσσει ἔχει δὲ ὧδε.—Ἐὰν ᾖ... ἵνα γράψῃς dal suddito Sign. Protonotario.... θὰ εὕρῃς **τρόπον** «di mandargliela sicuramente. Il sig^r Dio mantenga et feliciti l' honorata persona di U. S. alla quale di buon cuore mi profero et raccomando. De Vienna ali 9 di Settenbre 1585 [3].

»τὴν ἐμὴν οἰκίαν ὁ εὐγενέστατος καὶ λογιώτατος ἀνὴρ Ἰωάννης ὁ Λεοντώ-»νυχος καὶ ἐδεξάμην ὡς φίλον ἄξιον καὶ σπουδαῖον». Τούτῳ εὐκαιρίας τυχὼν ὁ Θεοδόσιος ἐνεχείρησεν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Κρούσιον, ἣν ὁ Κρ : δημοσιεύει, ἐγὼ δὲ ***ἀνεδημοσίευσα*** ἐν τῇ Revue d. E. Grecque (1898) πρὸς τὸν Κρούσιον ἐπιστολὴν τοῦ Λεονκλαβίου ταύτην ἰταλιστὶ γεγραμμένην, διότι ποῦ ἦτο δυνατὸν ἵνα σκεφθῇ τις ὅτι ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ ἐκρύπτετο αὕτη, βιβλίῳ λίαν δυσευρέτῳ.

Ἡ ***οἰκία*** τοῦ Θεοδοσίου ἔκειτο παρὰ τὸ Πατριαρχεῖον, ἤτοι παρὰ τὴν ***Παμμακάριστον*** (Φετχιὲ Τζαμὶ)—παρ' αὐτοῦ ἠγόρασε τὸν ***Κεδρηνὸν*** ὁ ***Λεοντώνυχος.*** Σημειωθήτω μοι ἐνταῦθα ὅτι τὸ ὄνομα κατὰ τὴν τῶν χρόνων τούτων εὐγενῆ συνήθειαν ἀπήντησα ἤδη ***ἐξηλληνισμένον*** ἐν ***ἑλληνιστὶ*** ἐπιγράμματι αὐτοῦ (Leontonychus λατ :) ἀφιερωμένῳ τῷ Κρουσίῳ ἐν τῇ 124η σ. ὅσον σπανίου τόσον καὶ περιέργου πονήματος τοῦ Κρουσίου ὑπὸ τὸν τίτλον : M. Crusio Scholia in poemata et Orationes suas. Βασιλείᾳ, Θ΄. per.. Oporinum 1567... σ. 127 4° (Βιβλ. Τυβ: Δ. Κ. Ι. 2.)

1. Diaria, III σ. 326—328.

2. Ὅρα : ***φωτοτυπίαν.***

3. ***Αὐτόθι.***

Ὁ Κρούσιος ἐν τῇ 326η σελίδι σημειοῦται : Litterae Viennâ et Constantinopoli Joannis Lewenclaii, jam nobilitati ἐν δὲ τῇ ἀριστερᾷ ὤᾳ· Scripta est 9 Septemb. Vianna [15]85 Ego vero Tybinga accepi 11 Dec. et 16 Dec. [15]85 ei rescripsi.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

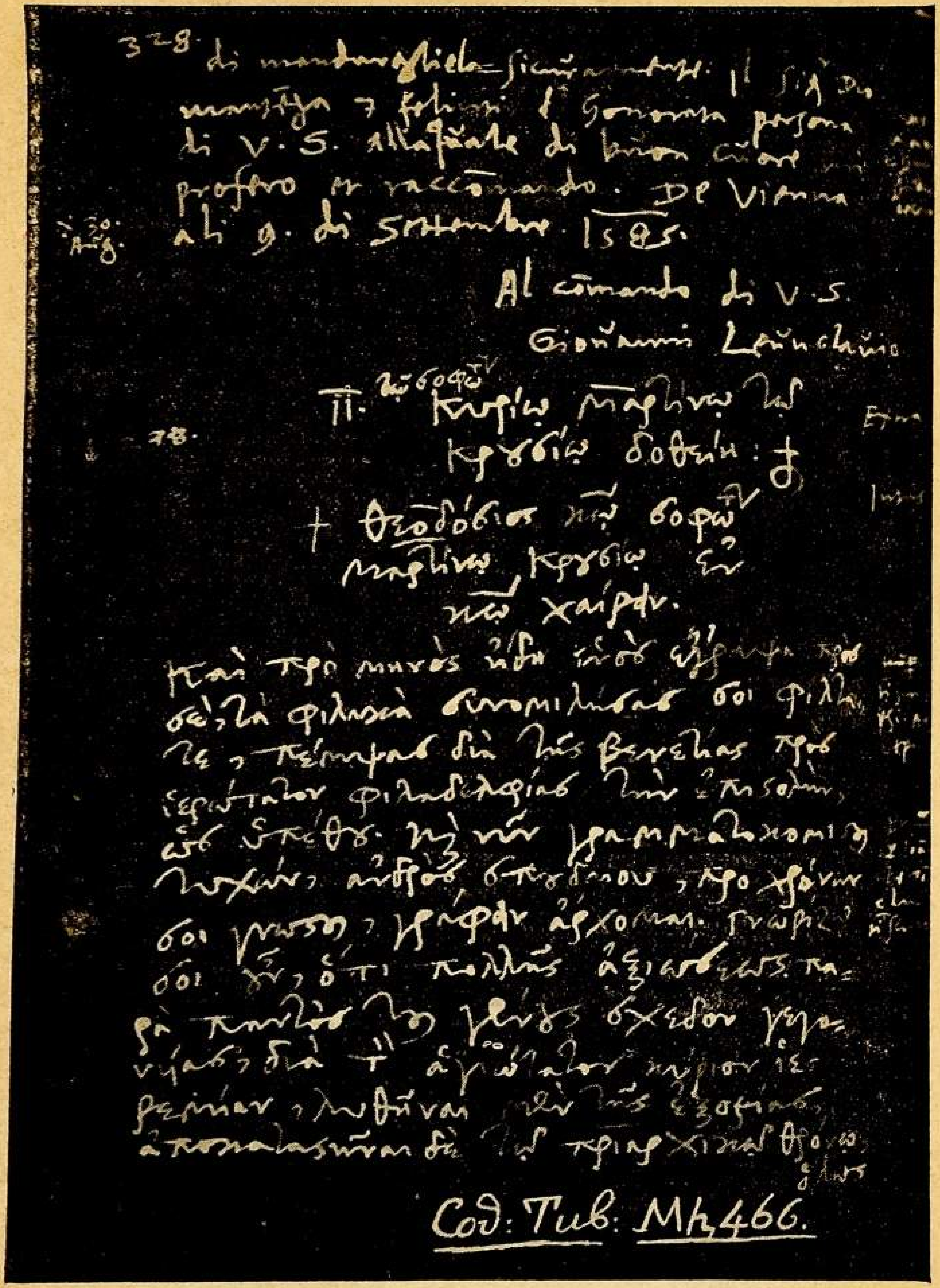

328 di mandarglielo sicuramente. Il Sig.r Do-
menighin [illegible] 7 folii [illegible] persona
di V. S. [illegible] di buon cuore
profero et raccomando. De Vienna
30 Aug. ali 9. di Settembre 1585.

Al comando di V. S.
Giovanni Leunclavio

18. Π. τῷ σοφωτάτῳ κυρίῳ Μαρτίνῳ τῷ
Κρουσίῳ δοθείη: +

+ Θεοδόσιος τῷ σοφωτάτῳ
Μαρτίνῳ Κρουσίῳ εὖ
πράττειν χαίρειν.

Καὶ πρὸ μηνὸς ἤδη [illegible] πρὸς
σέ, τὰ φιλικὰ συνομιλήσας σοι φιλι-
κῶς, [illegible] ἔπεμψας διὰ τῆς Βενετίας πρὸς
ἱερώτατον φιλαδελφίας τὴν ἐπιστολὴν
σου [illegible]. Καὶ νῦν γραμματοκομιστῇ
τυχών, ἀνθρώπου σπουδαίου, πρὸ χρόνων
σοι γνωστῷ, γράφειν ἄρχομαι. Γνωρίζω
σοι οὖν, ὅτι πολλοὺς ἀξιωθέντας πα-
ρὰ [illegible] τοῦ γένους σχεδὸν γεγο-
νότας, διὰ τὸν ἀγιώτατον κύριον Ἱε-
ρεμίαν, [illegible]
ἀποκαταστῆναι διὰ τῶν πατριαρχικῶν θρόνων [illegible]

Cod: Tub: Mh 466.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ὁ Κρούσιος τὴν ἐπιστολὴν ταύτην τοῦ Θεοδοσίου τὴν διὰ τοῦ Λεουγκλαβίου διαπεμφθεῖσαν ἔλαβε μόλις τῇ 11 Δεκεμβρίου.

§ 17. Μετὰ τὴν ἐπιστολὴν ταύτην τοῦ βιενναίου λογίου ἀκολουθεῖ ἐν τῷ ἐντύπῳ (Ο. Πολιτεύματι) καὶ ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος τοῦ Θεοδοσίου. Ταύτην διά τε τὸ ἀπρόσιτον τοῦ βιβλίου καὶ δὴ διὰ τὸ ἀνύποπτον ὅτι τοιαύτη μάλιστα διὰ τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Ἱστορίαν σπουδαιοτάτας ἀνακοινώσεις ἐνέχουσα ἐπιστολὴ ἐν αὐτῇ κρύπτεται ἔσπευσα πρὸ τριακονταετίας ἔτι ἵνα κοινὴν καταστήσω διὰ τῆς Revue d. E. Grecques [1]. Σήμερον ὅμως ἀδιαμφισβήτητον ὑποχρέωσίν μου θεωρῶ ἵνα ***αὐτούσιον*** ἐξ αὐτοῦ τοῦ πρωτοτύπου χειρογράφου τοῦ Κρουσίου εἰς τοὺς φίλους τῆς ἡμετέρας πατριαρχικῆς Ἱστορίας παραδώσω, ἀφοῦ τελευταῖον ἀνεῦρον αὐτὴν πληρεστέραν ἐν τοῖς Diariis [2]. Ἀναδημοσιεύω δὲ ταύτην οὐ μόνον ***διὰ τὴν ἀνακίνησιν*** τοῦ σπουδαίου περιεχομένου, ὅπερ πρόχειρον οὕτωσεν γνωστοτάτῳ ἑλληνικῷ περιοδικῷ μένει, ἀλλὰ καὶ ***διὰ τὴν συμπλήρωσιν*** τὴν ἐκ τοῦ χειρογράφου. Εὐτυχὴς δὲ σύμπτωσις ὅτι τὸ τέλος τῆς μιᾶς ἐπιστολῆς καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς συμπληρουμένης, τῆς ἄλλης, εὕρηται ἐν τῇ αὐτῇ σελίδι, ἧς πανομοιότυπον ἐπισυνάπτεται ἐν φωτοτυπίᾳ.

Ἡ ἐπιστολὴ φέρει χρονολογίαν τῆς αης Μαρτίου τοῦ ***αφπε΄*** ἀπὸ ΚΠόλεως, ἔχει δὲ ὧδε:

Τῷ σοφωτάτῳ κυρίῳ Μαρτίνῳ τῷ Κρουσίῳ δοθείη

† Θεοδόσιος κυρίῳ σοφωτάτῳ Μαρτίνῳ Κρουσίῳ

ἐν Κυρίῳ χαίρειν.

Καὶ πρὸ μηνὸς ἤδη ἑνὸς ἔγραψα πρὸς σέ, τὰ φιλικὰ συνομιλήσας σοι φίλτατε, πέμψας διὰ τῆς Βενετίας πρὸς ἱερώτατον Φιλαδελφείας τὴν ἐπιστολήν, ὡς ὑπέθου. Καὶ νῦν γραμματοκομιστοῦ τυχών, ἀνδρὸς σπουδαίου, πρὸ χρόνων σοι γνωστοῦ, γράφειν ἔρχομαι. Γνωρίζω σοι οὖν, ὅτι πολλῆς ἀξιώσεως παρὰ παντὸς τοῦ γένους σχεδὸν γεγοννίας, διὰ τὸν ἁγιώτατον κύριον **Ἱερεμίαν**, *λυθῆναι μὲν τῆς ἐξορίας, ἀποκαταστῆναι δὲ τῷ πατριαρχικῷ θρόνῳ ὅλως οὐκ ἔνευσεν ὁ κρατῶν· τὸ δ' ἀληθὲς αἴτιον οὐδεὶς οἶδε κυρίως θρυλλουμένων τινῶν. Εὐαγγελίζομαι δέ σοι, ὅτι εἰ καὶ οὐκ εἰσηκούσθημεν δι' αὐτόν, ἀλλὰ διὰ τὸν ἤδη ἐνιαυτὸν οὐ καλῶς προστάντα τῆς Ἐκκλησίας* **Παχώμιον** *τὸν Λέσβιον, ἄνδρα πανοῦργον καὶ λυπήσαντα πολλούς, εἰσηκούσθημεν. Καὶ ἐξώσθη μὲν αὐτός, ὡς οὐ διὰ τῆς θύρας εἰσελθών, ἀλλ' ἐπιβατικῶς, καὶ βίᾳ τινί, οὕτω τότε καλέσαντος τοῦ καιροῦ. Ψήφῳ δὲ συνοδικῇ ἐξελέγη διὰ τὸν πατριαρχικὸν θρόνον, ὁ πανιερώ-*

1. R. E. Gr. 1898 σ. 293, ἢ 15 τῶν ἰδιαιτέρων.
2. Diarium III, σ. 328—331. Codex Mh 466. Πανομοιότυπον σελίδος 328ης.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

τατος μητροπολίτης Φιλιππουπόλεως κύριος **Θεόληπτος**, *ἀνὴρ σπουδαῖος καὶ ὑπὲρ τὰ* **ιε'** *ἔτη καλῶς ποιμάνας τὸν τοῦ Κυρίου λαὸν ἐν τῇ Φιλιπ-πουπόλει καὶ δείξας πολλὰ προτερήματα τῆς χριστιανικῆς αὐτοῦ γνώμης.*

Πέμψω σοι καὶ μετὰ τῶν ἐγχειρισάντων μοι τὴν **Θεολογικὴν Ἐπιτομὴν** *καὶ τὰς κοινὰς ἀποκρίσεις, ἐπιστολὰς πολλῶν ἡμετέρων, ὡς ἀξιοῖς, καὶ εἴτι ἄλλο ἀκοῆς ἄξιον, γράφω σοι τὰ φιλικὰ διηγούμενος.*

Τὸν σοφώτατον κύριον Στέφανον Γερλάχιον φίλτατον ἐκ ψυχῆς ὄντα ἐμόν, προσαγορεύω διακαῶς, ὁμοίως καὶ κύριον λογιώτατον Σολομῶντα καὶ τοὺς λοιποὺς γνωστοὺς καὶ φίλους, εἴ τινές εἰσι.

1 *Ἐν τῇ νῦν συνόδῳ διὰ τὴν πατριάρχου* [πατριαρχείου (;)] *κατάστασιν συνῆλθον μὲν καὶ ἄλλοι μητροπολῖται καὶ ἐπίσκοποι ἡγούμενοί τε καὶ ἱερομόναχοι, πρωτοσύγκελλοι, σύγκελλοι καὶ ἄλλοι τοῦ κλήρου ἀπὸ δύσεως πάσης, Ἀνατολῆς, Πόντου Εὐξείνου, Ἑλλησπόντου, Αἰγαίου, οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ οἱ ἁγιώτατοι πατριάρχαι, ὁ Ἀλεξανδρείας, ὁ Ἀντιοχείας καὶ ὁ Ἱεροσολύμων, ἀπό τε τοῦ Σινᾶ ὄρους, τοῦ Σαββᾶ (οὕτω) καὶ λοιπῶν ἐκεῖ μοναστηρίων. Ἔφθασε δὲ καὶ ὁ Θεσσαλονίκης ὁ σὸς φίλος, καὶ Ματθαῖος ὁ τούτου ἀδελφὸς* 2 *καὶ ὁ κύριος Συμεών, ὁ Ἀθηνῶν Νικάνωρ καὶ ἄλλοι, οἵ καὶ εὔχονταί Σοι παρὰ Θεοῦ τὰ ἀγαθὰ καὶ προσαγορεύουσι καὶ σέ τε καὶ κύριον Στέφανον καὶ Σολομῶντα* 3, *ὧν δὴ καὶ ἄλλων, τάς τε ἐπιστολάς σου ἔδειξα καὶ ἃ βιβλία καὶ γενήσεταί τις ἀπόκρισις φιλικῶς, πλὴν ἐμφαντικὴ τῆς γνώμης αὐτῶν. Ἔρρωσο.*

Μαρτίου α', ͵αφπε', ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως
ὁ σὸς ὅλος **Θεοδόσιος** *πρωτονοτάριος*

§ 18. Μετὰ τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ἐν τῷ ἐντύπῳ ἕπεται ἑτέρα ἀπὸ Βιέννης, ***μητροπόλεως τοῦ Ὀστριχίου,*** κεχρονισμένη τῇ κϋ τοῦ μηνὸς Ἰουλίου secondo il stilo nuovo (=κατὰ τὸ νέον Ἡμερολόγιον) τοῦ Lewenklaw ὅστις ὑπὸ τὴν ὑπογραφὴν αὐτοῦ προστίθησι τὰ τῆς ἡλικίας αὐτοῦ—hormai passato quaranta cinque anni.

Ταύτην ἐδημοσίευσα ἤδη ἐν συνεχείᾳ ἐν τῇ *Revue D. E. G.* [4] Εἶτα δὲ ἀμέσως ὑπῆρχεν ἐν ἐντύπῳ μικρὰ ἐπιστολὴ τοῦ Μαργουνίου πρὸς τὸν Κρούσιον ***Ἐνετίηθεν, κατὰ τὸ ͵αφπζ' ἔτος·*** Ταύτην εἶχον στείλει ἐν καιρῷ εἰς τὸν μακαρίτην *Legrand,* ἀγνοῶ ὅμως ἐὰν ἐδημοσιεύθη που. Δυστυχῶς ἀντίγραφον δὲν ἐκράτησα [5].

1. Ἐν τῇ ἀριστερᾷ ὤᾳ τῆς σελίδος ταύτης (330) σημειοῦται ὁ Κρούσιος ***«ὅλως θαυμάζω τὴν σιωπὴν τῶν φιλτάτων ἀμφοτέρων· εἴ τι δὲ τυχὸν ἐλύπησα, ὡς μὴ γινώσκων, γράφοις».***

Τὰ ἐν τῇ § ταύτῃ πρόσωπα γνωστά.

2. Ἐν τῇ ὤᾳ ὁ Κρούσιος «Metrophanes et Mathaeus».

3. Εἶναι ὁ Στέφανος ***Γερλάχιος*** καὶ Σολομὼν ὁ ***Σιωπικός.***

4. R. E. G. 1898, σ. 294 ἢ 16 τῶν ἰδιαιτέρων.

5. Παρέχω τὴν σημείωσιν ταύτην, διότι ἐλπίζω ὅτι ἡμέραν τινὰ—εὔχομαι τοῦτο ἀπὸ καρδίας, ἀναφανήσεται ἀνὴρ κατάλληλος καὶ ἐν τοιαύταις ἐργα-

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

§ 19. Τὸ βιβλίον τοῦτο ἐξεδόθη εἰς ***χίλια*** ἀντίτυπα, ὡς συνήθως καὶ τὰ ἄλλα ὀγκώδη αὐτοῦ ἔργα, καὶ διεδόθη τάχιστα. Τῆς ἐκδόσεως αὐτοῦ μιμνήσκεται καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ***πρώτῃ*** ἐκ Τυβίγγης πρὸς τὸν ἤδη ἐν ΚΠόλει ἐγκαταστάντα ἐφημέριον τῆς γερμανικῆς πρεσβείας Σολομῶντα Schweiger, λατινιστὶ ἐκτενεῖ ἐπιστολῇ αὐτοῦ, ἐν ᾗ τῇ ἀληθείᾳ διαπορεῖται τις ἀναμετρῶν τὰ τόσα αὐτοῦ ἐρωτήματα, ὧν τὴν λύσιν παρακαλεῖ. (Ἐπιστολὴ 13 Ἀπριλίου 1579=Diarium, II). Ἄλλον Γερλάχιον θεωρεῖ, καὶ καλεῖ ἵνα μιμηθῇ τὸν προκάτοχον αὐτοῦ: ***Κεντεῖ μου ἡ ἑλληνομανία*** γράφει καὶ «μὲ παρηγορεῖ ἡ σὴ καλογαθία ἡ »σὴ προθυμία περὶ ἧς θαυμάσια εἶπέ μοι ὁ Γερλάχιος... Σοὶ στέλλω, »***δύο*** ἀντίτυπα Τοῦ μου ***Οὐρανίου Πολιτεύματος*** (οὕτω); ὧν ἓν δί»δεις τῷ κ Πατριάρχῃ, τὸ δ' ἕτερον δύνασαι ἵνα σὺ κρατήσῃς. Οὐχ' »ἧττον δύνασαι καὶ εἰς ἄλλον τινὰ ἵνα δωρήσῃς, ὃν νομίσῃς ἄξιον· ἄλ»λοτε σοὶ στέλλω περισσότερα, τώρα δὲν δύναμαι».

Ἐν τέλει ἐξαιτεῖται παρὰ τοῦ Σβάϊγγερ: «***σημείωσαί μοι τὴν »περὶ τούτου κρίσιν τῶν Ἑλλήνων***:» Ταύτην πάντοτε, ὡς γνωστόν, περὶ πολλοῦ ποιεῖται.

Ἐν ***ἀνεκδότῳ*** δ' ἐπιστολῇ τοῦ Κρουσίου πρὸς Ζυγομαλᾶν κεχρονισμένῃ τῇ ***ιγ'*** Ἀπριλίου, ἔτει τῆς σωτηρίας ***αφοθ'***, «ἐσπευσμένως» »ἀγγέλονται τάδε: Ὁράσεις παρὰ τῷ κυρίῳ ***Σουεικκήρῳ*** βιβλίον, οὗ »ἐπιγραφὴ ***Πολίτευμα Οὐράνιον***: ἐφ' οὗ τέλει ἐστὶν ἀπόσπασμα τῆς »πρώτης σου πρὸς ἐμὲ ἐπιστολῆς καὶ ἐπιστολῆς τοῦ κυρίου Συμεῶνος »περὶ τῆς σήμερον τῶν Ἀθηνῶν πόλεως διηγουμένου καὶ ὅλως οὐδὲν

σίαις κατηρτισμένος ἵνα περισυναγάγῃ τὰς ἐπιστολὰς τοῦ Μαργουνίου ἐκδεδομένας τε καὶ ἀνεκδότους ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἐπεξειργασμένας. Γράφων ἐκ Καισαρείας κατὰ τὸ 1892 ἐπὶ τῇ 25ετηρίδι τοῦ πολλοῦ ***Κόντου***—περὶ Μαργουνίου—ἐτόλμων τότε ἵνα ἐπαναλάβω τὸ τοῦ ἀξιοσεβάστου ἐκείνου ***Ἰωάννου τοῦ Σακελλίωνος*** ἐν τῷ ***Δελτίῳ*** τῆς Ι. Ε. Ἑταιρείας τ. Α, 75 περὶ τοιούτων μελετῶν τῶν μετὰ τὴν Ἅλωσιν χρόνων: «Πάνυ εὐάριθμοι ἵνα μὴ εἴπω »οὐδένες καὶ ***τοῖς δακτύλοις***, τὸ τοῦ κοινοῦ λογίου μετρούμενοι εἰσιν οἱ »ἐνδιατρίβοντες. Εἰ δέ τις πρὸς τὴν καθ' ἡμᾶς ἀκμάζουσαν νεολαίαν ἀπο»βλέψειεν . . . βαρυαλγὴς καὶ δύσελπις ἀποστρέψει τὸ πρόσωπον ἀπ' αὐτῆς· »οἱ πλεῖστοι γὰρ αὐτῶν ἐν οὐδενὶ τὰ πάτρια τιθέμενοι κατασωτεύουσι τὸ »τοῦ χρόνου πολυτιμότατον χρῆμα εἰς πᾶν ὅ,τι ὀθνεῖον καὶ ἔκφυλον, οἱονεὶ »ἀπόστροφοι τῆς γλυκυτάτης πατρίδος ἐκ τῶν πατρῴων ἀρετῶν ἀπόκληροι »τυγχάνοντες». [***Κόντου*** 25ετηρίς, 1893 σ. 153].

Ἐὰν ἔζῃ κατὰ τοὺς σημερινοὺς χρόνους ὁ μακαρίτης, τί ἂν ἔλεγε;

Ἀλλ' ἔστω εὑρέθη ὁ ἀνήρ, τίς ὁ τὰς δαπάνας τῆς τυπώσεως τοιούτων ἔργων ἀναδεξόμενος, τίνες δὲ καὶ πόσοι οἱ τοιούτων ἔργων ἀγορασταί;

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

»ὑμᾶς βλάπτον ἂν περιέχον. Τούτου τοῦ βιβλιαρίου χίλια ἰσότυπα »ἐκτετυπωμένα νῦν, πανταχοῦ τῆς Γερμανίας καὶ ἴσως ἀλλαχόσε, τῇ νῦν ἐν Φραγκοφορδίᾳ πανηγύρει τῇ ἐμπορικῇ διασπαρήσονται· ἀγάπῃ γὰρ ἡμῶν ἐγὼ προαχθείς, ὑμᾶς πολλοῖς ἐπιθυμῶ ποιεῖν γνωρίμους, »ὥστε εὐνοεῖτε τῷ μου ἐπιχειρήματι»[1].

Γ

§ 20. Ἐν τῇ 538ῃ σελίδι τοῦ τελευταίου τόμου—VIIII—τοῦ ***Ἡμερολογίου*** (Diarium Mh 466) ἐν τῇ ***μιᾷ καὶ μόνῃ*** ἐπιστολῇ ἥτις ἐν τῷ τόμῳ τούτῳ, τῷ τοῦ 1600 κ. ἑ. ἀπομνημονεύματα περιέχοντι ἀπαντᾷ ***ἑλληνιστὶ*** ἐνδιαφέρουσα κεχρονισμένη κατὰ τὴν 31 Μαΐου τοῦ ***αχδ*** ἔτους ἐκ Τυβίγγης ἀπευθυνομένη δὲ πρὸς τὸν ὁσιώτατον κ ***Γαβριὴλ Φιλαδελφείας*** εἰς Βενετίαν μεταξὺ ἄλλων ὁ Κρούσιος μεμνή» σκεται ὅτι «διδάσκει ἔτι ἐν τῇ ὑψηλῇ τῆς Τυβίγγης Ἀκαδημίᾳ, καί» περ σχεδὸν τὴν ἡλικίαν ὀγδοήκοντα ἐτῶν ὢν» καὶ ἀγγέλλει.

» Πρὸ ἐνιαυτοῦ τυπωθέντες ἐξῆλθον παρ' ἐμοῦ ***δ'. τόμοι,*** τοῦ » πρώτου μήκους, τῶν δι' ὅλου ἑκάστου ἔτους εὐαγγελίων καὶ ἐπι» στολῶν κυριακῶν, ἐν ἀμφοτέρᾳ γλώσσῃ ἀντιπροσώπως. Ὄνομα τῷ » ἔργῳ παντί, ***Στέφανος ἐνιαυτοῦ.*** Εὑρίσκονται δὲ πολλὰ αὐτοῦ ἴσα » ἐν ***Φραγκοφορδίᾳ,*** εἰς ἣν πόλιν, ἑκάστου ἔτους βιβλιοπῶλαι ἐξ » Ἐνετῶν πορεύονται».

Ὁ τίτλος τοῦ λαμπροῦ καὶ διὰ τοὺς ἱεροκήρυκας χρησίμου τούτου βιβλίου, οὗ πρὸ ἐτῶν τριάκοντα ἐμνημόνευσα[2] καὶ τὸ περιεχόμενον ἐν τῇ πανεπιστημιακῇ Βιβλιοθήκῃ τῆς γηραιᾶς Τυβίγγης ἐπ' ὀλίγον ἐξήτασα (ὑπ' ἀρ. καὶ γρ. G i 129) ἔχει ὧδε:

Στέφανος τοῦ Ἐνιαυτοῦ τουτέστιν ἐξήγησις Εὐαγγελίων καὶ Ἐπιστολῶν τῶν δι' ὅλου τοῦ Ἐνιαυτοῦ, ἐν ταῖς Κυριακαῖς ἡμέραις καὶ ἑορταῖς ἐν Ἐκκλησίᾳ ἀναγινωσκομένων: ἐκ τῆς Τυβύγγης καὶ ἄλλων θεοκηρύκων ὑπὸ

Μαρτίνου τοῦ Κρουσίου

ἐν τῇ Τυβιγγαίᾳ Ἀκαδημίᾳ διδασκάλου (***τέταρσι*** τόμοις συγγραφεῖσα) εἶτα δ' ἕπεται ὁ ἄλλος τίτλος λατινιστί:

1: Σχεδὸν αὐταῖς λέξεσιν ὁ Κρ: ἐπαναλαμβάνει διὰ τὸν τετράτομον. ***Στέφανον τοῦ Ἐνιαυτοῦ*** περὶ τῆς ἐν φραγκούρτῃ ἐμπορικῆς πανυγήρεως, «εἰς ἣν πόλιν ἑκάστου ἔτους βιβλιοπῶλαι ἐξ Ἐνετῶν πορεύονται» Ὅρα κατωτέρω § 20.

2. Revue d. E. Gr σ. 283 καὶ ἐν ***Θεολογίᾳ*** (1928) Λόγος ἀνέκδ. Ζυγομαλᾶ.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Corona anni Hoc est explicatio
evangeliorum καὶ καθεξῆς.
Vitebergae....anno 1603.
ἑλληνιστὶ καὶ λατινιστὶ εἰς μέγα σχῆμα.
Ὁ Κρούσιος γράφει ἐν τῷ πρώτῳ τόμῳ τάδε:

Hanc adamato, Tybingensis schola clara, Coronam
Dum tibi coelestis clara corona datur
M Martinus Crusius
1603, Junii 14.

Περιορίζομαι σημειούμενος μόνον ὅτι ὁ **Β**ος τόμος ἐξεδόθη τῷ 1602, ὡς καὶ ὁ **Γ**ος καὶ **Δ**ος, ὁ τὰς ἑορτὰς τῶν Ἀποστόλων τοῦ Χριστοῦ καὶ ἄλλων ἁγίων περιέχων, ὁ πρὸ ἑκάστου θέματος καὶ τὴν ἀνάλογον ἁγιογραφίαν, (εἰκόνα) τῷ αὐτῷ ἔτει.

Καὶ ἐξεδόθη τὸ μέγα καὶ σπουδαῖον τοῦτο σύγγραμμα, τὸ 518—οὐχὶ 519 ὡς ἀλλαχοῦ ἔγραψα—Ἐξηγητικὰς **Ὁμιλίας** περιέχον, τὸ τὴν ἑλληνομάθειαν τοῦ Κρουσίου διαφανῶς καταδεικνῦον. Ἀλλ' ὡς γνωρίζομεν καὶ ἐξ ἄλλων σημειωμάτων πολλοὺς κόπους κατέβαλεν ἵνα ἴδῃ τὸ θεάρεστον ἔργον ἔντυπον καὶ πικρίας ἐποτίσθη παρὰ τῶν ἐν Στουτγάρδῃ διότι, ὡς παρετήρησεν ὁ ἀναγνώστης (§ 5) παρεπονεῖτο ὅτι οὐδέποτε τὸν Στέφανόν μου Ἐνιαυτοῦ, τὴν ποστίλλην (τὸ κλεινὸν «ἔργον τοῦ Θεοῦ, τὸ ψυχωφέλιμον, τὸ τοῖς Ἕλλησι χρησιμεῦσον ἂν »πᾶσιν) ἤθελον οὔποτε βοηθείας ἢ...ἀξιῶσαι» [1].

---

1. Πρβλ. ***Μυστακίδου***: Βιβλ. Σημειώματα σ 222 Ἐπετηρίδος Βυζαν. Σπουδῶν, 1929.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ
007000050726